

Kynhkynen

Teologian ylioppilaiden tiedekuntayhdistyksen julkaisu vuodesta 1853

Teologian ylioppilaiden tiedekuntayhdistyksen julkaisu vuodesta 1853

1/21 - POLIITIIKKA

TÄSSÄ LEHDESSÄ

Enja Seppänen
Päätoimittaja

Jemo Kettunen
Päätoimittaja

Valtteri Harakka
AD

Vilma Myöhänen
Kuvittaja

Viljami Salo
Toimittaja

Satu Korpela
Toimittaja & kuvittaja

Emmy-Lee Nykvist
Kuvittaja

Lauri Mäenalainen
Toimittaja

Rosa Grene
Toimittaja & kuvittaja

Tuija Numminen
Toimittaja

Tule mukaan tekemään Kyyhkystä! kyyhkynen.tyt.fi/toimijahaku

TÄSSÄ LEHDESSÄ

Kuva: Hanne Salonen / Eduskunta

- 04 Pääkirjoitus: Poliitikka ei ole vain ykkösiä ja nollia
- 05 Pääkirjoitus: Kissat koiria, mukkeli makkelis
- 06 Puheenjohtajan tervehdys
- 07 Elävät ikonit - introitus
- 13 Teologinen tiedekunta akateemisen fasismin kehtona
- 20 Trianon, Suomi, Unkari - Poliittinen kaamos
- 22 Jeesus nasaretilainen - ensimmäinen sosialisti
- 25 Keisarin uudet valheet
- 29 Pienenevän maapallon etiikkaa
- 30 Ei hyvää ilman pahaa
- 31 Kirja-arvio: Mitä kirjahyllysi sinusta kertoo?

KYYHKYNYN

Kyyhkynen on Teologian Ylioppilaiden Tiedekunta-yhdistyksen julkaisu vuodesta 1853, 167. vuosikerta

Tämä julkaisu on saanut HYY:n järjestölehtitukea

Painopaikka: Waasa Graphics, Vaasa

Painos: 250 kpl

Painettu Joutsenmerkilliselle, FSC ISO 14001
sertifioidulle paperille

Hallituksen puheenjohtaja: Inka Pänkäläinen

Kannen kuva: Vilma Myöhänen

Sähköposti: kyyhkynen@tyt.fi

Tilaukset: kyyhkynen.tyt.fi/tilaa

 TeolKyyhkynen

 TeolKyyhkynen

 kyyhkynen.tyt.fi

POLITIikka EI OLE VAIN YKKÖSIÄ JA NOLLIA

Minun fuksivuotenani syksyllä 2018 menin ensimmäisessä periodissa uskontotieteen perusteet -kurssin luen nolle Metsätalon saliin numero yksi, jossa olin vietävä vuosien saatossa vielä monia tunteja. Kurssin luennoitsija oli varsinainen vitsiniekka. Luen nollla keskusteltiin suomalaisesta kulttuurista, ja sille ominaisista ”pyhistä” asioista. Luennoitsija murjaisi vitsin siitä, että suomalaiseen kulttuuriperintöön kuuluvat olennaisesti viina, kirves ja hanki. Minusta tuntui, että olin salissa ainoa, joka ei nauranut.

Yliopistossa on monia seikkoja, jotka antavat hiljaisesti ymmärtää, ketkä sinne kuuluvat ja ketkä eivät. Asioita, jotka tekevät ihmissuhteiden muodostamisesta ja arjesta hieman uuvuttavampaa niille, joiden on mahdotonta nauraa perhesurmille tai sille, kuinka suuri trauma on se, että on pakotettu lapsena golfaamaan. Mielestäni kaikelle saa nauraa, mutta huumorin käyttäjän tulisi myös tunnistaa valta-asemansa. Tämän lisäksi on myös loputtomasti krumeluureja, sosiaalisia kommenteja ja sanattomia sopimuksia, jotka tekevät yliopiston ovesta raskaamman toisille.

Sama pätee yhteiskunnalliseen keskusteluun. Julkiseen keskusteluun osallistuminen altistaa erityisesti nuoria naisia henkeen ja terveyteen kohdistuville uhkauksille ja valtavalle psyykkiselle stressille. Poliitiikka on eri-

laisia näkemyksiä, jotka pyritään huomioimaan päätöksenteossa. Poliitiikka on sanoja, numeroita ja tunne osallisuudesta. Kunnioittava dialogi on sitä, että keskustelusta tehdään turvallinen kaikille. Se on vallasta luopumista hetkeksi, jotta hyvä elämä olisi mahdollista mahdollisimman monille.

Minä rakastan kirjoittamista. Ajatusten muodostaminen sanoiksi mahdollistaa osallistumi-

sen keskusteluun. Kirjoittaessa on tilaa tuntea ja pohtia keskeytsettä. Tässä numerossa on julkaistu pohtivia, syvällisiä ja avoimia keskustelunavauksia poliitiikasta teologian linssien lävitse. Tiedon tarjoamisen lisäksi ne herättävät tunteita, sillä tiedon on tarkoituskin tuntua.

Enja Seppänen
Päätoimittaja

KISSAT KOIRIA, MUKKELIS MAKKELIS

Projektio eli **sijoittaminen** on psykologian ja psykiatrian termi, jolla ilmaistaan omien mielensisältöjen heijastamista toiseen ihmiseen tai ulkoiseen kohteeseen. Kun **Donald Trump** syyttää muita ihmisiä tai instituutioita valehtelemisesta, voi selitys löytyä siitä, että Yhdysvaltain entinen presidentti todistettavasti valehteli itse ennätysellisen paljon virkakautensa aikana.

Projektioista on tullut poliittisen pelikentän työkalu, jonka avulla etenkin vilunkiin taipuvalaiset toimijat yrittävät käyttää hyväkseen yhteisiä sosiaalisia pelisääntöjä. Ensimmäinen ääneen lausuttu syytös kuullaan kovimmin. Huomio sysätään pois itsestä, ja no-

peasti vyöryvällä poliittisella pelikentällä eilisen uutisten oikaisu ei nostata aaltoja.

Kyllin korskeasti kentälle tullessa yleisön heikoimmat saatetaan myös lyödä häpnadilla.

Edellä mainittu presidentti lakitiimeineen yritti kyseenalaisin keinoin kääntää vaalitulosta mieleisekseen, ja tässä oleellista sumuverhon luontia oli syyttää kovaaäänisesti poliittista vastapuolta teosta, jota oltiin itse suorittamassa. Epätoivoisimmillaan myös Yhdysvaltain kongressitalon loppiaispäivänä vallanneita äärioikeistolaisia yritettiin selittää antisysteiksi.

Poliittisessa projektiossa on kyseessä ikään kuin ennakoiva kolmivuotiaiden ”eipäs kun sinä!”

Kun perussuomalaisten poliitikko väittää tahon x yrittävän politisoida opetusta, on tämä kääntökieltä ja tarkoittaa, että poliitikko tahtoo itse vaikuttaa opetuksen sisältöön.

Yleisesti epähyväksyttävänä pidettävistä käsitteistä kuten koulukiusaamisesta, syrjinnästä tai fasismin saa ontuvan keppihevosen, kun niihin itse ryhdyttäessä kerrotaan ensin äänekkäästi juuri kohteen olevan tällä kirotulla asialla.

Samalla sekoitetaan kieltä ja sanojen merkitystä. Kuka enää osaa antaa oppikirjavastauksen siihen, mistä fasismissa tieteellisessä mielessä on kyse? Irvokkaasti kyseinen, mustaa merkkiä kantava sana kelpaa vastustajia leimaavaksi haukkumasanaksi eritoten populistisen äärioikeiston suussa.

Trumpin valinnan myötä maailma siirtyi vuosiksi post-faktuaaliseen aikaan. Nyt meidän tulee pystyä palauttamaan kieli eksaktiksi työkaluksi, jotta fasisti tarkoittaa jatkossakin vain fasistia.

Lue Jemo Kettusen ja Enja Sepäsen akateemisen fasismin historiaa käsittelevä laaja artikkeli Kyyhkynen sivulta 13.

Jemo Kettunen
Päätoimittaja

PUHEENJOHTAJAN TERVEHDYS

Heippa, ja mukavaa talvisen kevään alkua vuoden ensimmäisen Kyyhkyn merkeissä!

Sää on talvinen ja maisema ihan valkea tämän tervehdyksen sanomaa miettiessäni. Lopulta viimeistä muotoa hakiessani ulkona on harmaata ja petollisen liukasta. Rajoitukset ovat myös kiristymässä, vaikka en voi sanoa huomanneeni niiden lyhentymistä. Uutiset tuntuvat vain vyöryvän kuin lumi, tai kuin kii-reinen helsinkiläinen mäkeä alas kesätennarit jalassa. Niihin on vaikea enää reagoida, kaikkialla tuntuu vain tapahtuvan pahaa ja

aina on löytynyt uusi tartunta-rypäs.

Mutta välillä täytyy pysähtyä hetkeksi. Laita nastat kiinni kenkiin (tai nastakengät jalkaan) ja kävele rauhassa, lue lehtiä ja artikkeleita, jotka vievät ajatuksesi pois arjesta.

Nyt sulla on käsissäsi (tai päät-teelläsi) aukinaisena uusin Kyyhkynen, vuoden 2021 ensimmäinen numero. Vuosi on lähtenyt käyntiin etänä, mutta Kyyhkystä on nyt mahdollista tilata fyysisenä kotiovelle. Saat keskittyä lukemaan ja nauttimaan, käsit-

telemään tämän numeron herättelemiä tunteita. Nyt on aika pysähtyä hetkeksi, kuvitella että maailmassa on vain tämä hetki ja tämä lehti.

Antti Holmaa ja **Gasellien** uutta levyä lainaten:

Tervetuloa. Asetu istumaan mukavasti, tai käy selin makuulle semi-supine-asentoon tai mihin tahansa asentoon, joka tällä hetkellä tuntuu mukavalta.

Jätä poikkeustila sekä vaatimukset taaksesi, ja siirrä hetkeksi jakamaton huomiosi Kyyhkyyseen.

ELÄVÄT IKONIT - INTROITUS

Kuva: Emmy-Lee Nykvist.

Elävät ikonit -artikkelisarjassa kutsun lukijat mukaan tutkimaan kristinuskon historian kirkasta tähtitaivasta – apostoleja, marttyyreita, tunnus-tajia, neitsyitä ja muita, jotka ovat seuranneet Kristuksen jälkiä. Kuten itämaan tietäjät, saatamme löytää jotain varsin tärkeää.

”Hän ei vielä kyennyt puhumaan maassa kielellään, joten hän puhui taivaasta tähden avulla.”¹ Näin saarnasi pyhä Augustinus Herran ilmestyksestä. Augustinus kuvaili, miten Jeesus-lapsi paljasti merkityksensä ihmiskunnalle tähden avulla sanattomasti, jumalallisen Sanan voimalla.² Tähti taivaankappaleena on luonnollinen symboli hengelliselle todellisuudelle. Jobin kirjassa voimme nähdä, miten tähdet (כוכב) esiintyvät rinnakkain ”Ju-

malan poikien” (בְּנֵי אֱלֹהִים) kanssa (Job. 38:7). Jesajan kirjassa taivaasta pudonnutta olentoa kutsutaan ”Kointähdeksi”³ (הַיֵּל בֶּן-שָׁחַר), joka tahtoi hybriksen vallassa pystyttää valtaistuimensa ”Jumalan tähtiä korkeammalle” (Jes. 14:12–13). Kointähti on latinaksi tietenkin Lucifer. VT:n tutkija **Michael S. Heiser** toteaaakin seuraavasti enkeleitä käsittelevässä kirjassaan: ”The point of star language for divine members of the heavenly host should be obvious. The members of Yahweh’s host are not of earth. They are celestial, transcendent beings whose home is in the heavenly realm, the abode of God.”⁴ Käsitellessään Paholaisen ja muiden langenneiden enkelten kohtaloa Augustinus muistuttaa, että Jumala on kutsunut pyhimykset täyttämään langenneiden

enkelten jättämän taivaspaikan.⁵ Augustinus viittaa tekstissään Luukkaan evankeliumin kohtaan, jossa Jeesus toteaa ylösnousemuksen arvoista: ”He eivät enää voi kuolla, sillä he ovat enkelien kaltaisia.” (Luuk. 20:34). Ajattelen, että Betlehemin tähti on eräänlainen pyhimyksen esikuva, sillä se johdattaa seuraajansa Kristuksen luo. Jeesuksen lupaus tuo syvyyttä tähän tulkintaan, sillä se antaa konkreettisen pohjan nähdä pyhimykset uusina ”tähtinä” enkelien kaltaiseksi tulemisen kautta.

Betlehemin tähti erosi muista tähdistä, koska se viittasi Kristukseen. Samalla tavalla pyhimyksistä tekee erityisiä tämä viittaussuhde. Varsin paljon on ladattu tämän viittaussuhteen oikeinymmärtämiseen – pyhimyksiä ei tule nähdä eteerisinä henkiolentoina, kuten opetti muun muassa origenistinen teologi **Euagrios Pontoslainen**.⁶ Toisaalta kirkon traditio ei myöskään näytä tukevan anti-metafyy-sistä lähestymistapaa, jossa pyhät nähdään ainoastaan moraaliopettajina tai muuten vain erikoisina hahmoina, joista ”tuli eläessään poikkeusyksilöitä, koska heillä oli vakaumus, että kristinuskko on niin hyvä, että olisi hienoa, jos se olisi totta.”⁷ Edellinen lainaus on poimittu **Jaakko Heinimäen** esseekoelman Pyhät (2000) esipuheesta.

Panokset ovat suuret, joten uskallan ottaa riskin ja repiä vanhat haavat auki. Palaamme hetkeksi 700-luvun Bysanttiin seuraamaan ikonoklastisen kiistan merkittävimpiä hetkiä.

Otos harvinaisesta 800-luvulta säilyneestä bysanttilaisesta koristellusta psalttarista. Psalmi 68:22: "Viholliseni ovat panneet ruokaa ni karvasta koiruohoa, janooni he juottivat etikkaa." Kuvituksessa yhdistetään nerokkaasti ikonin hävittämiseen käytetty pesusieni ristiinnaulitulle Jeesukselle tarjottuun hapanviiniin kastettuun sieneen (Mark. 15:36).¹¹ (Kuvälähde: Chludov Psalter, folio 67r. Valtion historiallinen museo, Moskova.)

"Jumalankuvat saattavat teki-
jänsä häpeään, valetut patsaat
ovat pelkkää harhaa, ei niissä
ole henkeä"⁸

Ikonoklastisen kiistan (n.725–842) taustasyyt ovat moninaiset, mutta Bysantin keisarin Leo III:n nähdään usein toimineen kiistan puhkeamisen katalyyttinä. Leo uskoi, että valtakuntaa ravistelleet onnettomuudet – kuten vuoden 726 voimakas maanjäristys – johtuivat Jumalan vihasta ikonien käyttöä kohtaan, jota Leo piti pakanallisena uskonharjoituksena.

Leon ensimmäinen ikonoklastinen toimi oli Kristus-ikonin poistaminen keisarillisen palatsin pääsisäänkäynnin yltä.⁹ Vuonna 730 Leo julisti koko valtakuntaa koskevan ikonoklastisen toimintapolitiikan: pyhät kuvat ja reliikit oli poistettava kirkkotiloista ja tuhottava. Konstantinopolin patriarkka, pyhä **Germanos** kieltäytyi allekirjoittamasta Leon ikonoklastista dekreettiä ja hänet pakotettiin eroamaan virastaan. Germanoksen seuraajaksi valittiin **Anastasios**-niminen ikonoklasti, joka allekirjoitti dekreetin.¹⁰

Ikonoklastinen kiista saavutti huippukohtansa keisari **Konstantinos V:n** hallituskaudella. Konstantinos oli etevä ikonoklastinen teologi, ja hän pyrki muotoilemaan ikonoklasmin opillista perustaa erityisesti ajatukselle Kristuksesta ikonisesti kuvaamattomana persoonana. Saadakseen ikonoklastiselle teologialleen voimakkaimman mahdollisen tuen, hän päätti kutsua koolle ekumeenisen kirkolliskokouksen.¹²

Hiereian synodi kokoontui Konstantinoksen kutsumana yli kol-

mensadan piispan voimin vuonna 754, arkkipiispa **Theodosius Efesoslaisen** johdolla.¹³ Sen koommin paavi **Stefanus II** kuin yksikään idän patriarkoista ei osallistunut kokoukseen. Synodi hyödynsi opipilausumansa pohjana keisarin ikonoklastista teologiaa, ja totesi Kristuksen persoonan ikonisen kuvaamisen johtavan kristologisiin harhaoppeihin. Synodin mukaan Kristuksen persoonan kaksi luontoa eivät ole toisistaan erotettavissa, ja koska jumalallista luontoa ei voida kuvata, johtaa Kristuksen ikoninen kuvaaminen väistämättä luontojen erottamiseen tai sekoittamiseen. Tämän logiikan perusteella synodi totesi, että Kristus-ikoni ei voi koskaan kuvata kahdessa luonnossa subsistoivaa Kristuksen persoonaa, ja on näin ollen väistämättä epäjumalankuva ja ikonin kunnioittaminen epäjumalanpalvontaa.¹⁴ Ikonoklastit eivät muotoilleet yhtä dogmaattisia argumentteja pyhän Jumalansynnyttäjän ja pyhimysten ikonista kuvaamista vastaan, vaan he uskoivat Kristuksen olevan paradigmaattinen tapaus, joka määrittää muidenkin ikonien sopimattomuuden. Kristologisten argumenttien lisäksi synodissa vedottiin myös tyypillisiin VT:n teksteihin: ”Älä tee itsellesi patsasta äläkä muutakaan jumalankuvaa, älä siitä, mikä on ylhäällä taivaalla, älä siitä, mikä on alhaalla maan päällä, äläkä siitä, mikä on vesissä maan alla.” (2. Moos 20:4).¹⁵

"Ei pieni ole pientä, jos sillä on suuria seurauksia, eikä ole vähäpätöinen se naarmu, joka kumooa Kirkon entisen perimätiedon"¹⁶

Konstantinos V:n poika **Leo IV** piti hengissä isänsä ikonoklastiset periaatteet, vaikkei jakanutkaan isänsä kiivautta asian suhteen.¹⁷

Leon valtakausi kesti vain viisi vuotta (775–80), jonka jälkeen valtaistuimen peri hänen yhdeksänvuotias poikansa **Konstantinos VI**. Hänen äitinsä **Irene** – joka sattui olemaan ikonoduuli – otti sijashaltijan paikan valtakunnassa, ja alkoi ajamaan alas ikonoklastista politiikkaa. Kun Konstantinopolin patriarkan istuin jäi tyhjäksi elokuussa 784, avautui mahdollisuus nostaa uudestaan pöydälle kysymys ikonien kunnioituksesta. Joulupäivänä 784 pyhä **Tarasios** asetettiin virkaan. Uusi patriarkka totesi ensitöikseen, että ekumeeninen kirkolliskokous olisi kutsuttava koolle, jotta kysymys ikoneista saataisiin selvitettyä ja kirkon ykseys palautettua.¹⁸

Syyskuussa 787 noin 330–367 piispaa kokoontui Nikeassa. Läsneä olivat myös paavi **Hadrianus I:n** lähettämät kaksi legaattia, idän patriarkkoja edustaneet kaksi pappismunkkia, sekä suuri joukko luostarien johtajia ja munkkeja. Puheenjohtajana toimi pyhä patriarkka **Tarasios**.¹⁹ Tämä synodi – joka jäi idän ja lännen kirkkojen viimeiseksi yhteiseksi ekumeeniseksi kirkolliskokoukseksi – tunnusti ikonien kunnioittamisen kuuluvan kirkon katkeamattomaan traditioon.²⁰ Synodi myös palautti kunniaan Hiereian synodin anateemaan asettamat ikoniduuli-teologit, joiden joukkoon lukeutui muiden muassa pyhä **Johannes Damaskolainen**.²¹ Nimenomaan Johanneksen teologinen työ – erityisesti teos Ikoneista (730) – antoi muodon Nikean toisen kirkolliskokouksen ikoniteologialle.²²

Johannes Damaskolainen ensinnäkin selittää sen, miksi ikonoklastien argumentit vetoavat kristityn intuitioon: kuvakielto on vanhan liiton aikana annettu käs-

ky, joka ei ole kumoutunut, vaan saanut uuden syvemmän tulkinnan uudessa liitossa, sillä ”laissa on vain tulevan hyvän varjo, ei itse asian olemusta.”²³ Lain muuttumaton olemus ja tarkoitus on siinä, ”ettei palveltaisi luotua luojan sijasta eikä edeskannettaisi palveluksen kumarrusta kenellekään muulle kuin Luojalle”.²⁴

Ikoni on eräänlainen ikkuna hengelliseen todellisuuteen. Johannes huomauttaa, että tämä aistien kautta tapahtuva suhtautuminen hengelliseen todellisuuteen oli läsnä jo vanhassa liitossa: käskihän Jumala valmista kullasta kerubeja varjostamaan armonistuinta;²⁵ valmista arkin akaasiapuusta ja asettaa sinne näkyviä merkkejä – laintaulut, Aaronin sauvan ja mannaa – ”muistuttamaan tapahtumista ja edeltä kuvaamaan tulevaista”.²⁶ Olemme aistillisia olentoja, ”sielusta ja ruumiista koostuneita, eikä sielumme ole paljas, vaan ikään kuin esiripun peittämä”. Näin on ihmiselle sopivaa päästä ”ruumiillisen näkemisen kautta hengelliseen näkemiseen.”²⁷ Nämä erinäiset merkit siis kutsuvat palvomaan Jumalaa, eivät merkkejä itsessään. Ennen Kristuksen inkarnoitumista Jumalaa ei voitu kuvata, sillä on ”mahdotonta kuvata Jumalaa, joka on aineeton, kuvaamaton ja näkymätön”.²⁸ Nyt kun näkymätön on tullut ”lihassa näkyväiseksi”, on sopivaa kuvata Jumalan näkyvä puoli ”niin sanoin kuin väreinkin”.²⁹

Muistamme, että ikonoklastit eivät hyväksyneet Kristuksen ikonista kuvaamista, koska he uskoivat, ettei jumalallista luontoa voi kuvata. Kuten edellä nähtiin, Johannes on samaa mieltä: Jumalan luontoa ei voi kuvata itsessään, ja jos Kristuksen ihmisluonto erotetaan mentaalisen distinktion avul-

Bysanttilainen ikoni 500-luvulta. Keskellä kuvattuna pyhä Neitsyt Maria Jeesus-lapsi sylissään. Marian vasemmalla puolella pyhä Yrjö, ja oikealla pyhä Teodor. Takana kaksi enkeliä. (Kuvälähde: Siinainvuoren juurella sijaitsevan pyhän Katariinan luostarin ikonikokoelmista. Tekijänoikeudeton, Wikimedia Commons.)

la jumalallisesta, ei ihmisluonto itsessään ole palvonnan arvoinen. Johanneksen mukaan Jumalan Sana on kuitenkin tullut lihaksi, ja näin palvonta kuuluu koko Kristukselle, ei vain osalle Hänestä.³⁰ Kun Kristus kuvataan ikonisesti, ei kuva ole kaikessa alkukuvan kaltainen, ”vaan toista on kuva ja toista kuvattava, ja niissä näkyy aina ero, koska ne ovat erilaiset.”³¹ Ikonoklastien kritiikki perustuu

virheelliselle oletukselle, jonka mukaan kuvan ja kuvattavan tulisi olla olemuksellisesti identtiset: tämä johti ikonoklastiset teologit Hiereian synodissa julistamaan todelliseksi Kristus-ikoniksi ainoastaan konsekroidun ehtoolisaineen, koska tämä on olemukseltaan identtinen Kristuksen olemuksen kanssa.³² ”This classic iconoclast thesis is based on the — to them — selfevident and “reaso-

nable” demand that Christ should coincide with his icon and be identified absolutely with it “by nature” or “essence”.³³ Nikean toisen kirkolliskokouksen isät osuivat naulan kantaan huomauttaessaan, että eukaristia, jonka ikonoklastit julistivat ainoaksi todelliseksi Kristus-ikoniksi, ei ole ikoni lainkaan: se on Kristus itse, eli se mitä ikoni pyrkii kuvaamaan.³⁴

"Kuvan kunnia kohdistuu alkukuvaan"³⁵

Johannes Damaskolaisen ikoniteologian mukaan puulle maalattu Kristus-ikoni ei pyri olemaan niin sanottu luonnollinen kuva – ”tarkalleen samankaltainen kuva” – kuten Jumalan ensimmäinen kuva on Poika, joka ”itsessään näyttää Isän”. Sen sijaan ikoninen kuvanos on tehty ”ihmeen tai hyveen muistoksi, menestyneiden, hyveessä loistaneiden ylistykseksi, kunniaksi ja tunnetuksi tekemiseksi tai pahuudesta saadun voiton muistoksi ja ylen pahojen miesten häpeäksi ja myöhemmin katselevien hyödyksi, että karttaisimme pahuutta ja tavoittelisimme hyveitä.”³⁶ Ikoni ansaitsee kunnioituksen, sillä se kuvaa jotain kunnioituksen arvoista. Teoksessaan Ortodoksisen uskon tarkka esitys Johannes toteaa pyhää **Basileios Suurta** lainaten, että ”kuvan kunnia kohdistuu alkukuvaan”.³⁷ 1200-luvulla pyhä **Tuomas Akvinolainen** vahvisti tämän saman logiikan todetessaan, että kunnioitus sielunliikkeenä ikään kuin kanavoituu kuvan kautta, ja terminoituu alkukuvaan eli Kristukseen.³⁸

"Kuvaamme siis Kristuksen, Kuninkaan ja Herran riisumatta häntä sotajoukoistaan"³⁹

Ikonoklastit olivat tavallaan oikeassa: jos Kristuksen ikonista kuvausta ei kyetä teologisesti perustelemaan, asettuu myös pyhimysten kuvaaminen ja kunnioittaminen kyseenalaiseksi. Johannes Damaskolaisen ikoniteologia turvaa ja antaa syvällisen selitysmallin pyhien kuvaamiselle ja kunnioittamiselle, ja perustaa tämän kaiken opille Kristuksen persoonasta. Jumala tuli ihmiseksi, otti ruumiin ja sielun.⁴⁰ Tästä syystä

Johannes voi juhlallisesti julistaa: ”kun jumaluus on sekoittumatta yhdistynyt meidän luontoomme ikään kuin elävöittäjänä ja pelastavaisena lääkkeenä, on luontomme totisesti kirkastettu ja siirtynyt katoamattomuuteen. Sen tähden pyhille pystytetään temppeleitä ja heistä piirretään ikoneita.”⁴¹ Juuri tästä Johanneksen ikoniteologiasa on kyse: Jumala itse on ensimmäinen kuvantekijä. Hän synnytti luonnollisen kuvan – kaiken luodun alkukuvan, Logoksen – ja teki ihmisen kuvakseen ja kaltaiseksi. Syntiinlankeemuksen seurauksena kaltaisuus menetettiin, mutta inkarnaation kautta se on palautuva. Pyhäksi tuleminen on jumalan kaltaiseksi tulemista, ei tosin olemuksen, vaan ”armon ja Jumalan toiminnan mukaisesti.”⁴²

Pyhimys on elävä ikoni, jonka pyhyys perustuu alkukuvan kaltaisuuteen. Pyhimys viittaa siis koko armon kautta jumalallistetun (θεωσις/deificatio) persoonansa voimalla Kristukseen, ja pyhimykselle osoitettu kunnioitus kanavoituu näin aina alkukuvalle. Matteuksen evankeliumissa kerrotaan idän tietäjien iloinneen heidän nähdessään tähden johdattaneen heidät Jeesuksen syntymäpaikalle (Matt. 2:10). Samalla tavalla pyhimysten kilvoittelusta koituva iloinen sielunliikutus terminoituu viime kädessä Kristuksen persoonaan, Isän luonnolliseen kuvaan.

Seuraavassa artikkelissa tarkastelemme pyhän Maximilian Kolben elämää, teologiaa ja marttyyrikuolemaa. Vuoden 2021 ajan keskitymme artikkelisarjassa 1900-luvun katolisiin pyhimyksiin.

Lähteet ja viitteet:

Akvinolainen, Tuomas (2000). *Summa Theologica*. Kääntäjä: Fathers of the English Dominican Province. Notre Dame, IN: Ave Maria Press.

Augustinus (2014). *The Works of Saint Augustine* (4th Release). Electronic Edition. Sermons, (184-229Z) on the Liturgical Seasons. Volume III/6.

—. (2004). *Usko, toivo, rakkaus*: käsikirja Laurentiukselle. Kääntäjä: Timo Nisula. Helsinki: Kirjapaja.

Auzépy, Marie-France (2019). *State of Emergency* (700–850). Jonathan Shepard (toim.), *The Cambridge History of the Byzantine Empire c.500–1492*. Cambridge: Cambridge University Press, 251–291.

Besançon, Alain (2000). *The forbidden image: an intellectual history of iconoclasm*. Chicago: The University of Chicago Press.

Clark, Elizabeth A. (Elizabeth Ann) (1990). *New Perspectives on the Origenist Controversy: Human Embodiment and Ascetic Strategies*. Church History. 59(2), 145–162.

Damaskolainen, Johannes (1986). *Ikoneista: kolme puhetta ikonien syyttäjiä vastaan*. Kääntäjä Johannes Seppälä. Joensuu: Ortodoksisen kirjallisuuden julkaisuneuvosto.

—. (1989). *Ortodoksisen uskon tarkka esitys*. 4. osa. Kääntäjä Johannes Seppälä. Vantaa: Ortokirja.

Evangelatou, Maria (2002). *The illustration of the ninth-century By-*

zantine marginal psalters: layers of meaning and their sources. Courtauld Institute of Art.

Giakalis, Ambrosios (1994). Images of the divine: the theology of icons at the seventh ecumenical council. Leiden: Brill.

Heinimäki, Jaakko (2002). Pyhät - Pieni mies jalustalla ja pyhiä naisia. Like.

Heiser, Michael S. (2018). Angels: What the Bible Really Says about God's Heavenly Host. Bellingham, Wa: Lexham PR.

Zhyrkova, Anna (2017). John of Damascus' Philosophy of the Individual and the Theology of Icons. Anthony Kaldellis & Niketas Siniossoglou (toim.), The Cambridge Intellectual History of Byzantium. Cambridge: Cambridge University Press, 431–446.

1 "Et in hac terra nondum loquens per linguam, loqueretur de coelo per stellam..." (Augustinus, Saarna 202, 2.)

² Augustinus, Saarna 202, 2.

³ Kirjaimellinen suomennos olisi "aamuntähti/kointähti (קִינֹרָה), aamunsarastuksen poika (בֶּן־נֶאֱתָר)".

⁴ Heiser 2018, 17.

⁵ "[Ihmiskunta] täydentää tilansa korjaantumisen jälkeen aikanaan sitä vajausta, jonka Perkeleen tuottama tuho on enkeliyhteisölle aiheuttanut. Pyhille on nimittäin luvattu, että ylösnousemuksessa he ovat Jumalan enkelien kaltaisia." (Augustinus, Käsikirja Lauren tiukselle 9.29.)

⁶ Elizabeth A. Clark kirjoittaa Euagrioksenteologiasta seuraavasti: "...bodies must be discarded before thenous can see the" incorporeals." Thus, when he speaks of a "resur-

rection body," the phrase indicates for him only the first of two transformations after death. To gain once more "the image of the Son," humans must at the end cast off bodies entirely; bodies will ultimately be destroyed, not just transformed... At the end, God will make humans resemble "the image of his Son" (Romans 8:29). The regaining of God's "image" will thus occur only when humans live once more as "naked minds," unencumbered by bodies and by passions that cloud the imageless vision of God." (Clark 1990, 151–152.)

⁷ Heinimäki 2002, 19.

⁸ Jer. 10:14.

⁹ Giakalis 1994, 6–7.

¹⁰ Auzépy 2019, 281; Giakalis 1994, 7–8.

¹¹ Evangelatou 2002, 30–31.

¹² Giakalis 1994, 8.

¹³ Konstantinopolin patriarkan istuin oli jäänyt tyhjäksi vuonna 753. (Giakalis 1994, 9.)

¹⁴ Giakalis 1994, 9–10, 93–101; ks. myös Besançon 2000, 125–126.

¹⁵ Giakalis 1994, 24, 100.

¹⁶ Johannes Damaskolainen, Ikoneista I.2.

¹⁷ Leo IV kevensi ikonien kunnioitusta koskevaa lainsäädäntöä, ja lopetti mm. munkkien vainot. (Giakalis 1994, 12.)

¹⁸ Giakalis 1994, 12–13.

¹⁹ Giakalis 1994, 16–17.

²⁰ Giakalis 1994, 22–23.

²¹ Giakalis 1994, 9; Zhyrkova 2017, 444.

²² Edesmennyt ortodoksi-isä ja ansiokas suomentaja totesi seuraavasti esipuheessaan Johannes Damaskolaisen teokseen Ikoneista: "Koska kuvainraastaajat tuo-

mitsivat Johannes Damaskolaisen ja hänen opetuksensa omassa synodissaan vuonna 754, on tavallaan luonnollistakin, että pyhä seitsemäsekumeeninen synodi palautti hänet kunniaan ja perusti ilmeisesti omat päätöksensä ikoneista ja niiden kunnioittamisesta nimenomaan hänen puheisiinsa." (Seppälä 1986, 7; ks. myös Zhyrkova 2017, 431.)

²³ Ikoneista II.22.

²⁴ Ikoneista I.6.

²⁵ 2. Moos 25:18–20; Ikoneista I.15

²⁶ 2. Moos 25:10; 40:20; 16:33; 4. Moos 17:25; Ikoneista I.17.

²⁷ Ikoneista III.12.

²⁸ Ikoneista I.7.

²⁹ Ikoneista I.8

³⁰ Johannes Damaskolainen, Ortodoksisen uskon tarkka esitys IV.3.

³¹ Ikoneista III.16.

³² Giakalis 1994, 10; 61–62; 98–99.

³³ Giakalis 1994, 94.

³⁴ Giakalis 1994, 110.

³⁵ Basileios Suuri, Pyhästä Hengestä, 18, 45. (Suomennos: Johannes Seppälä, Ikoneista: kolme puhetta ikonien syyttäjiä vastaan, 29–30.)

³⁶ Ikoneista III.23.

³⁷ Ortodoksisen uskon tarkka esitys IV.16; ks. myös Ikoneista I.21.

³⁸ Tuomas Akvinolaisen mukaan Kristuksen kuva ansaitsee lataria-kunnioituksen, tosin ei itsessään, vaan alkukuvan tähden. (Sth IIIa q.25 a.3.)

³⁹ Ikoneista I.21.

⁴⁰ Ikoneista III.12.

⁴¹ Ikoneista III.9.

⁴² Ikoneista I.19.

Kuva: Lauri Huhtala / Museovirasto (Muokattu)

JEMO KETTUNEN, ENJA SEPPÄNEN

TEOLOGINEN TIEDEKUNTA AKA- TEEMISEN FASISMIN KEHTONA

Fasismi on sanana lyömäase, jota heilutellaan nykyään melko kevyesti poliittisilla keskustelualustoilla ja Twitterissä. Mitä fasismi oikeasti tarkoittaa ja mikä on sen suhde teologiaan?

Fasismi on totalitaristinen ja kansallismielinen liike, joka syntyi ensimmäisen maailmansodan jälkeen Italiassa, missä se syntyi vastaliikkeeksi liberaalidemokratialle ja kommunismille. Periaatteellisen uudistusmielisyyden vastustamisen lisäksi sillä voidaan nähdä olevan myös aatteellinen ydin. Tässä ytimessä on nationalismin palingeneettinen (m.kreik. *παλιγγενεσία*, palin, 'uudestaan' ja *genesis*, 'syntyminen') muoto, eli kansallisvaltion eräänlainen aatteellinen uudestisyntyminen.

Kansallisvaltion uudestisyntymisen näkemys pohjautui ajatukselle yhteiskunnassa vallitsevien suuntausten vastustamisesta. Tiivistetynä fasismi merkitsee aatesuuntausta, jonka lähtökohta on ihmisten yhteiskunnallinen epätasa-arvoisuus. Siinä korostuu yhteisön ensisijaisuus suhteessa yksilöön ja demokratian arvojen moninaisuuden kiistäminen. Fasismin ytimessä on hierarkkisuus ja ajatus siitä, että jokin ihmisryhmä (usein etninen) on parempi kuin toinen.

Toisen maailmansodan Saksan kansallissosialistien juutalaisvainot ovat hyvä esimerkki siitä, kuinka fasismi pyrkii taannuttamaan tasa-arvo- ja demokratiakemitystä etnisyyteen kohdistuvan vihamielisyyden siivin. Myös naisasialiikkeen vastustaminen on ollut osa fasismia sen synnystä saakka. Fasismi yhdistetään usein myös äärioikeistoon. Niillä on paljon yhteistä, mutta toisin kuin äärioikeisto, fasismi vierastaa parlamentaarista politiikkaa. Äärioikeiston käsite juontaa juurensa 1800-luvun Ranskaan, jossa äärioikeisto tarkoitti kansalliskousten oikeistolaisinta osaa, jolle ominaista olivat konservatismi ja kansainvälisen vasemmiston vastustaminen.

Fasismi on historiallisesti ollut vastavoima ateistiselle yhteiskunnalliselle liikehdinnälle, ja äärioikeisto jakaa monien kristillisten liikkeiden kanssa samankaltaisen konservatiivisen arvopohjan. Suomessa nationalismiin on yhdistynyt kansallisromanttinen lausahdus "koti, uskonto ja isänmaa", jossa tiivistyvät kolme suomalaisille pyhää asiaa.

Haastattelussa André Swanström

Teologian tohtori ja Åbo akademian kirkkohistorian dosentti **André Swanström** on noussut valtakunnanjulkisuuteen kriittisellä tutkimuksellaan suomalaisten SS-sotilaspastorien poliittisista näkemyksistä. Kyyhkynen kysyi Swanströmiltä kirkollisten tahojen sekä teologisen tiedekunnan yhteydestä fasismiin maailmansotien välisessä Suomessa.

–Olen tutkinut ilmiötä ennen muuta SS-miesten näkökulmasta, mutta sieltä tulee vahvasti esille myös körttiläisyys taustavoimana. Eritoten suomalaisten SS-miesten ensimmäinen sotilaspappi **Ensio Pihkala** avasi minulle körttiläisyyden ja 1930-luvun fasismin linkkiä, kertoo Swanström puheimitse.

Swanströmin mukaan aiheen tiimoilta tulee nopeasti vastaan myös **Isänmaallinen Kansanliike**, **IKL**, ja sen uskonnolliset aspektit, sekä SS-miesten suhde uskontoon laajemmin.

–Näiden liikkeiden piirissä ratsastettiin hyvinkin uskonnollisilla arvoilla, Swanström kertoo.

IKL:n sanomalehti **Ajan Suunta** (1932-1944) julkaisi myös säännöllisesti hengellistä sisältöä. IKL:n papit laativat lehteen säännöllisesti viikonlopun hartauskirjoitukset.

–Teologian ja fasismin suhteesta voi todeta, että jos katsoo vaikkapa IKL:n ryhmäkuvia, näkee siellä säännönmukaisesti nuoria körttiopiskelijoita sonnustautuneina IKL:n sinimustiin asuihin.

IKL:n lisäksi eräs suomalaisen fasismin avainjärjestöistä oli opiskelijatasolla toiminut **Akateeminen Karjala-seura**, jonka jäsenistöstä merkittävän suuri osa oli pappeja.

–Papisto oli merkittävä ja suuntaa näyttävä voima seuran toiminnassa. Teologian ylioppilailla oli lisäksi omaa kokoontumistoimintaansa AKS:n sisällä, kertoo Swanström.

Punaperkelettä vastaan

Erityisesti uskonnollista kansanosaa fasistisiin liikkeisiin vetäneistä voimista yksi tärkeimmistä oli anti-bolševismi.

–Bolševismi ateistisena ja uskonnonvastaisena voimana nähtiin kirkollisissa piireissä pahimpana mahdollisena uhkana. Kun anti-kommunismi ja antibolševismi keräsivät nationalistista kannatusta, ryhmittäytyivät näiden lipujen alle myös papisto ja nuoret teologit.

Körttien taustaa nationalistisessa liikehdinnässä ryyditti vapausso-
dan tuore muisto.

–Vapausoturien prototyyppiksi jääkärien ohella nousi pohjalainen körtti talonpoika. Kiitollisen sankarin rooliin asettuminen

Akateemisen Karjala-Seuran 15-vuotisjuhlat Vanhalla ylioppilastalolla 1937. Kuva: Pietinen / Museovirasto

merkitsi myös sisällissodan perinnön vaalimista, ja tilanteessa, jossa körtti olikin yhtäkkiä sankari, mentiin tunteen nosteessa oikeastaan koko matka siihen, mitä fasistiset liikkeet tarjosivat. Siihen kansallisen pakettiin kuului äärioikeistolainen asennoituminen ja sotilaallisuuden ihailu, mitä lopulta sitten Lapuan liike ja IKL tarjosivat. Kaikessa tässä isänmaallisuus ja antibolshevismi löivät kättä.

Historiallisen körttiliikkeen matka mahdollisesta fasismin airuista osittain liberalisoituneeksi nykykörttiläisyydeksi ei ole dosentin käsityksen mukaan ollut kivuton.

–Jos me otetaan esimerkkinä unelma Suur-Suomesta ja yrite-

tään eläytyä siihen, mikä oli nuoren körtin ajatus tulevaisuudesta siinä jatkosodan hyökkäysvaiheen aikana, niin siinä on koettu, että ollaan oltu rakentamassa jotain hienoa ja kaunista, ja unelman murskaantuminen on tietysti ollut kova isku. Sen jälkeen on joutunut pohtimaan ja refleктоimaan mitä kaikkea unelman nimissä oltaisiin oltu valmiita tekemään? Olisiko vaikkapa meidän demokratiamme perustukset joutaneet menemään tämän Suur-Suomi projektin mukana? Näkemyksiä on ollut erilaisia, Swanström pohtii.

Kovimmat IKL:n miehet ja naiset olivat valmiita heittämään puoluejärjestelmän romukoppaan ja ottamaan tilalle järjestelmän, jota IKL propagoi.

–Tässä oltiin menossa selkeästi määritelmällisesti fasismin puolelle. Mutta jos taas puhutaan Akateemisesta Karjala-seurasta, on siellä ollut maltillisempaakin porukkaa. Olen itse ollut sillä kannalla, että AKS:n laskeminen koko porukan osalta fasistiseksi on ongelmallinen lähestymistapa. Varmasti siellä on ollut vahva fasistinen edustus, siitä ei ole pienintäkään epäselvyyttä, mutta sitten ne maltillisemmat voimat – joita tosin yritettiin kovasti savustaa ulos – antavat AKS:lle huomattavasti moni-ilmeisemmät kasvot. Se on aika kompleksinen yhtälö tää AKS kaikessa fasistisuudessaan, mutta sitten toisaalta maltillisten jäsenten ryydittämä nä erikoinen cocktail.

Fasistisen filosofian sietämätön kepeys

Fasismi oli sotien välisenä aikana suosiossa myös akateemisen kansanosan parissa, vaikka sen teoreettinen perusta oli huera.

–Fasismien ongelmana on ollut se, että sillä ei ole koskaan ollut heittä kehiiin todellisia filosofeja, joilla olisi ollut kunnollinen järjestelmä rakennettuna. Otetaan vertailukohdaksi vaikkapa haastaja vasemmalta, eli marxismi, jolla on kuitenkin kunnioitettava filosofinen kivijalka jolle se rakentaa. **Marx**, oli hänen kanssaan samaa tai eri mieltä, oli kaikesta huolimatta oikea filosofi.

Fasismien taakkana on Swanströmin mukaan ollut pseudofilosofian leima.

–Vaikka tällaiset fasistiset dilettantifilosofit rakensivat erilaisia järjestelmiä, niin ei **Alfred Rosenberg** ja hänen 20. vuosisadan myyttinsä todelliseksi filosofiaksi yltänyt. Enemmän mentiin tunteen puolella mitä fasismien systeemiin tulee. Jonkunlaisia teesejä pystyttiin iskulauseenomaisesti esittämään, mutta kunnollista filosofista järjestelmää ei missään vaiheessa, Swanström tyylyttää.

Fasismien ytimessä tunne ja suora toiminta voitti järjen.

–Toisaalta fasismi lähti siitä, että käytäntö menee teorian edelle, ja toiminnalla voidaan ratkaista asiat mieluummin kuin että jäädään saivartelemaan jotain filosofian hienouksia. Tokihan siinä näön vuoksi täytyi jonkunlaista filosofiaa kehittää, Rosenberg siitä esimerkkinä, ja sitten kytkeä tämä biologian alalla oleviin rotuteorioihin, jotta saatiin jon-

kinlainen näennäisen tieteellinen sumuverho siihen ympärille. Vaikka fasistit kokosivat riveihinsä ylioppilaita, sanoisin, että opiskeleva nuoriso meni siihen kuitenkin enemmän tunteella kuin mikään teoria edellä.

Yksilöistä yhteisöiksi

Maailmansotien välissä tapahtuneen fasismien räjähdysmäisen suosion kasvun taustalla Swanström hahmottaa yhteiskunnan muutoksen. Ihmiskunta eli kollektiivisen mobilisoinnin aikaa koko sen poliittisella spektrillä.

–Sekä oikealla että vasemmalla ajateltiin laajemmin, että ihmisen haluaa olla osa jotain isompaa kokonaisuutta. Ja niin fasismi kuin vastavoimana kommunismi tarjosivat yksilön sulautumista isoon joukkoon. Tosin siinä, missä kommunismilla oli pelkkä massaan sulautumisen ihanne, fasismi korosti yksilöä.

Vaikka fasistisessa ajattelussa yksilöllä oli rooli osana kokonaisuutta, julisti se kuitenkin liikkeenä kollektivismien ohella ylivoimaisen yksilön oikeutta ja velvollisuutta hallita.

–Fasismi oli yksilön ja hänen sulautumisensa, ja toisaalta myös erillisen neroyksilön palvonnan yhdistelmä.

Swanströmin mukaan sekä vasemmistolainen kollektivismi että kollektivismien äärioikeistolainen eli fasistinen versio kumpusivat ensimmäisestä maailmansodasta.

–Tätä voi osittain kytkeä myös aseveljeyden aatteeseen, joka syntyi ensimmäisen maailman-

sodan juoksuhaudoissa ja tarjosi yksilölle isompaa merkityksellistä kokemusyhteisöä. Fasistisella, nationalistisella puolella tämä merkitsi sitä, että yksilö sulautui siihen omaan rintamayhteisöön, joka tarjosi hänelle kaikkein suurimman kokemuksen, mitä mies pystyi itselleen kuvittelemaan.

Ensimmäisen maailmansodan rintamayhteisöillä oli laajoja ongelmia sopeutua sodanjälkeiseen ankeaan arkitodellisuuteen. Sota jätti tyhjiön, jonka kollektivismi täytti.

–Siviilielämä ei tarjonnut enää niitä isoja kikksejä. Tämä synnytti sitten esimerkiksi Saksassa erilaiset fasistiset liikkeet, siis **Hitlerin** kansallissosialismin, ja muita vastaavia tällaisia ensimmäisen maailmansodan veteraaniryhmiä. Nämä hakivat sitä ison merkityksen tuntua, jonka he olivat sodassa ehtineet kokea ja sitten menettää. Tällä aseveljien ihanneella menttiin eteenpäin kohti toista maailmansotaa

Miehet, miehet, miehet – mutta entä naiset?

Fasistinen maailmankuva rakentui miehisyydelle. Naisen rooli oli rajattu.

–Fasisteilla oli toki omat naisyyhteisönsä, jotka olivat tietynlaisia tukijärjestelmiä miehille yhteisöille. Naisille oli kyllä oma paikkansa, mutta fasismi oli korostetusti maskuliinisuutta ihaileva liike, jossa mies oli kuitenkin dominoiva osapuoli ja naisen kuului asettua avustavaan rooliin.

Sukupuolittuminen näkyy myös tavassa, jolla fasistiset ja puolifasistiset järjestöt rakentuivat.

IKL:n ryhmä Eduskuntatalon portailla 1938. Ulommaisena vasemmalla IKL:n kansanedustaja ja teologiaa Helsingin Yliopistossa opiskellut Elias Simojoki. Kuva: Suomen valokuvataiteen museon kokoelma

–Otetaan esimerkiksi Akateeminen Karjala-seura, vaikka en sitä kokonaan luokittele fasistiseksi. Organisaatiomallina AKS oli eksplisiittisesti miesten kerho. Lisäksi oli erillistä toimintaa naisille, Akateemisten naisten Karjala-seura. Ja samalla tavalla kun perustettiin oppikoulujen Karjala-seuroja, oli tytöille ja pojille eri toiminnot.

Sodan aikana Karjala-seuran toiminta oppikouluissa jäi tyttöjen varaan.

–Mutta se roolimalli, että tytöille ja pojille erikseen, kaikki tämä oli rakennettu aina suojeluskunnista ja **Lotta Svärdistä** alkaen sillä tavalla, että miehille ja naisille oli selkeästi eri roolit.

Myös fasismin kentällä naiset pyrkivät löytämään itselleen toimintamahdollisuuksia.

–Otetaan esimerkiksi **Hilja Riipinen**. Niin maskuliinisessa liikkeessä kuin hän omassa naisten porukassa toimikin, murtautui hän valtakunnan politiikassa julkisuuteen ja teki näyttävän roolin sekä oli selkeästi omalla tavallaan naisten asialla. Kuitenkin hän joutui tunnustamaan miesten joht aseman. Hurja-Hiljasta ei kaikes ta huolimatta missään vaiheessa ollut tulossa IKL:n johtohahmoa, vaikka hänellä energiaa ja lahjoja kenties sellaiseen olisi ollut. Hän joutui naisen roolinsa vangiksi, vaikka yrittikin maksimaalisiin mittasuhteisiin omaa naisen rooliaan puolueessa rakentaa.

Sinimusta on vanha musta

Uuden polven poliitikot ovat alkaneet yhä näkyvämmiin verhoutua vanhoihin fasistien tunnuksiin ja fasismi vaikuttaa jälleen suositulta. Täysiä paralleleleja historiallisen fasismin tunnusten uudelle nousulle nykypoliitikassa ei Swanströmin mukaan voi suoriin yhtäläisyysviivoin vetää.

–Jotkut tykkäävät leikkiä näillä vanhoilla tunnuksilla ja väreillä, ja sillä pystytään saamaan tietynlaisia shokkiarvoja politiikkaan. Tällä hetkellä fasismi, tai puhutaan nyt mieluummin äärioikeistolaisesta politiikasta, pystyy saamaan sympatiapisteitä ja keskinäistä selkään taputtelua konservatiivisen kristillisyyden kanssa.

Jotain henkistä yhteneväisyyttä menneeseen kuitenkin löytyy.

–Tietyllä tapaa voidaan sanoa, että suomalainen 30-luvun fasismi oli myös reaktio ympäröivän maailman modernisoitumiseen, ja voi myös olla, että tämän hetken äärioikeistolaisuudesta löytyy vastaavanlaista ahdistusta muuttuvan maailman edessä. Tätä ympäröivän maailman muutosta, joka kuitenkin näyttäytyy muille tietyllä tavalla vääjäämättömänä, halutaan hidasta tai padota jollain keinolla.

Kun todellisia keinoja ei löydy, purkautuu ahdistus fasististyyppiseksi politiikaksi.

–Jotain sellaista voi ehkä hahmotella, mutta korostan historiallisia rinnastuksia tehdessä aina sitä, että jokainen historiallinen tapahtuma on ainutkertainen, kertoo Swanström.

Neuvostoliitto piti fasismin aisoissa

Fasististen tunnusten paluulle löytyy mahdollinen selitys myös poliittisten voimasuhteiden ilmapiiirin muutoksessa. Suomalaiselle historian tarkastelulle asetellut ulkoiset poliittiset raamit muuttivat Neuvostoliiton hajottua 1990-luvun alussa.

–Kun Neuvostoliiton paine poistui, ollaan kansallisesti voitu arvostaa julkisesti sellaista mikä ei ole ollut korrektia Neuvostoliiton aikaan. Meidän oma suomalaisen fasismin jälkipyykki on osittain ollut ulkoapäin pakotettu, ja kun se ulkoinen pakko, eli Neuvostoliitto on poistunut, on tullut mahdolliseksi sanoa asioita joita on ehkä ajateltu kautta vuosikymmenten, mutta mistä on ollut pakko vaieta **Kekkosen** Suomessa, Swanström avaa.

Esimerkiksi Swanströmin kriittinen tutkimus SS-miehistä ei olisi ollut mahdollista vielä kylmän sodan aikaan.

–Fasismi oli pitkään vähemmän hyväksyttävää. Vaikkapa SS-miesten suhteen ollaan voitu ensin siivota heidän julkisuuskuvasa ja todeta, että eivät he olleet fasisteja, vaan isänmaan ystäviä ja epäpoliittisia sellaisia vieläpä.

Veteraanien arvostus koki renessanssin vasta 1990-luvun alussa. Samalla muuttui suhde kansalliseen menneisyyteen ja sodan aikaisiin tapahtumiin.

–Historiasta on nykyään tullut mahdolliseksi kaivaa esiin kansalliseen menneisyyteen, Suur-Suomi-projektiin ja sotilaalliseen toimintaan sekä oikeistoisänmaallisuuteen liittyviä аспекteja ja niputtaa ne yhteen veteraanikulttuurin kanssa. Samalla on noussut esiin arveluttavampiakin ilmiöitä, jotka ratsastavat sillä veteraanien uudella arvostuksella ja reabilitoinnilla. Näiden fasistista tahraa on ensin pesty pois ja sen jälkeen niitä taas arvostetaan, Swanström maalailee.

IKL:n ja Lapuan liikkeen suhteen Swanström näkee samanlaista tendenssiä.

–Niistä on julkaistu reabilitoivaa ja sankarimeininkiä korostavaa tutkimusta, joka liittää ne osaksi isompaa isänmaallista kokonaisuutta. Maltillinen isänmaallisuus ja äärimuotoja saanut oikeistoisänmaallisuus nivoutuvat yhteen ja kaikki on yhtä isänmaalista juhlaa, jossa ei ole lupa nostaa esiin mitään säröjä siihen kuvaan. Lapuanliikekin oli vain talonpoikaisella huumorilla ryyditettyä reipasta hevosenleikkiä ja kommunismin vastustaminen on ollut kaiken legitimoiva perusperiaate.

Ei saa sanoa fasistiksi

Sanana fasismi kantaa edelleen mustaa leimaa. Jopa tämän päivän äärioikeisto ja salaliittoteoreetikot leimaavat usein vastustamiaan ilmiöitä fasistisiksi. Swanström kritisoi termin turhaa käyttöä.

–Olen nykyisin hyvin tarkka termin “fasismi” käytön suhteen, ja painotan, että kyseessä on analyttinen tieteellinen termi. Ainoastaan tieteellisten kriteerien valossa se kattaa vertailun radikaaleista nationalistisista liikkeistä, joissa on fasismin tieteellisen määritelmän täyttäviä yhteneväisiä piirteitä.

Swanström ei halua käyttää termiä poliittisena lyömäaseena tai leimakirveenä.

–Se saa helposti sellaisen mielleyhtymän, että tutkija on tässä jollain tavalla jälkikäteen moralisoimassa ja hänellä on oma poliittinen agenda, joka luonnollisesti sitten sijoittuu tonne reippaan vasemistolaiselle puolelle. Mutta mä oon koittanut itse pitää tällaista poliittisesti hajutonta ja neutraalia linjaa, ph 7 neutraali niin sanotusti, sanoo Swanström ja naurahtaa kuivasti.

Onko fasismia nykyään?

Oula Silvennoinen kirjoittaa fasismista: “On kulunut jo tarpeeksi pitkä aika, jotta noiden teemojen alkuperä ja niiden edustama maailmankuva on ehtinyt haihtua yleisestä tietoisuudesta. Historiallinen muisti on taas kerran osoittautumassa kerrassaan lyhyeksi huolimatta siitä, että toisen maailmansodan jälkeen läntisessä maailmassa on ryhdytty ennennäkemättömän suuriin ponnistuksiin, jotta lähihistorian opetukset

eivät pääsisi unohtumaan. Lähiajat näyttävät, oliko se sittenkään tarpeeksi.”

Aiemmin äärioikeistolaista ja fasisista ideologiaa yritettiin perustella pseudotieteellisellä rotubiologialla, mutta nykyään valokeilaan on noussut kulttuurirasismi, joka näkyy myös suomalaisen äärioikeiston liikehännässä. Islamofobia on noussut antisemitismin rinnalle uutena salaliittoteorianana. Modernissa äärioikeistossa onkin nähtävissä selkeitä yhtäläisyyksiä suhteessa historialliseen fasismiin, kun eri ihmisryhmien arvottamisen kohteet vaihtuvat perusteiden pysyessä samanlaisina. Silvennoisen mukaan fasismi tuskin olisi päässyt valtaan ilman ensimmäisen maailmansodan traumoja. Nyky-Suomessa samanlaisia traumoja ei ole. Jotkut tutkijat arvioivat oikeistopopulismien nousun johtuvan rajusta eriarvoistumiskehityksestä; suomalaisissa ääriliikkeissä näyttää korostuvan huono-osaisuuden kokemus.

Myös äärioikeiston ja konservatiivikristittyjen poliittisesta yhteistyöstä on useita esimerkkejä viime ajoilta. Aito avioliitto -liike, joka vastusti tasa-arvoista avioliittolakia 2015, loi nykyisenkaltaisen konservatiivikristittyjen ja konservatiivioikeiston yhteistyön. Ennen eduskuntavaaleja 2019 Perussuomalaiset ja Kristillisdemokraatit julkaisivat yhdessä Sananvapausjulistuksen, jonka mukaan erityisesti konservatiivikristittyjä ja kansallismielisiä isänmaanystäviä syrjitään. Tämän liiton henkilöitymänä voidaan Suomessa pitää **Timo Soinia**. Soini on muun muassa osoittanut mieltä ministerin tehtävänsä aikana avoimesti aborttia vastaan, jonka vastustaminen on yksi konservatiivikristittyjä ja naisivihamielistä äärioikeistoa yleisesti yhdistävä tekijä.

*Pohjoismaisen vastarintaliikkeen marssi Ruotsin Falunissa 2017.
Kuva: Edaen / Wikimedia Commons*

Timo Soini on myös väläytellyt mediassa huhuja uuden puolueen perustamisesta, johon houkuteltaisiin konservatiivisia kannattajia kritillisdemokraateista, keskustasta sekä perussuomalaisista.

Suomalainen äärioikeisto toimii tänä päivänä aktiivisimmin sosiaalisessa mediassa. Yhteistä salaliittoteoreetikkojen kanssa on keskeinen viesti siitä, että media on mätä, eikä mihinkään voi luottaa. Se käyttää strategisesti valeuutisia, vastamedioita, salaliittoteorioita ja tahallista väärinymmärrystä pitämään huolta siitä, että keskustelua ei synny. Vaikka keskustelutaktikat olisivat läpinäkyviä, lisääntynyt epävarmuus sataa oikeistopopulistien laariin. Timo Soinin myötä suomalaiseen keskusteluun on myös omaksuttu suoraan Saksan kansallissosialisteilta suomennettua sanastoa, kuten esimerkiksi valtamedia, väestönvaihto tai systeemipuolue.

Vaikka antifasismi ja fasismi usein pyritään maalaamaan saman hevosenkengän eri kärjiksi, ei antifasismia ei voi varsinaisesti nostaa fasismin rinnalle, sillä antifasismi on vallitseva aatepiiri. Se luo omalta osaltaan perustaa tasa-arvo-kehitykselle, ja antifasismia ajankohtaisempia synergioita sen edistämiseen ovat esimerkiksi feminismi ja antirasismi. Eriarvoisuuden sanomaa ytimessään korostava fasismi kuitenkin toisinaan nostaa päätään, ja tällöin korostuu myös fasismin perimmäisen logiikan parempi ymmärtäminen.

Lähteet:

Antti Rautiainen - antifasistinen teoria

Oula Silvennoinen: Suomalaiset fasisit - mustan sarastuksen airuet

TRIANON, SUOMI, UNKARI - POLIITTINEN KAAMOS

Kuva: Robert Metz, Unsplash.

On joulukuu 2020. Kävelen pitkin Debrecenin katuja ja saavun keskustan aukiolle. Kirkkaat jouluvalot saavat kaupungin hohkamaan. Ihmiset kiiruhtavat kukin mihinkin. Keskustan aukiolla seisoo ylväs näky: kalvinistinen suurmokkko. Kirkon edessä on seisoo Unkarin kansallissankaria, Lajos Kossuthia, esittävä patsas. Huomioni kiinnittyy kuitenkin toiseen yksityiskohtaan aukiolla: eräänlaiseen Unkarin karttaa ilmentävään monumenttiin. Näyttää kuitenkin siltä, että tämän kartan Unkari on pursunut rajojensa yli.

Vuonna 2020 Trianonin rauhansopimuksesta on kulunut sata vuotta. Unkari hävisi ensimmäisessä maailmansodassa ja joutui allekirjoittamaan niin sanotun Trianonin sopimuksen osana rauhanehtoja. Sopimus allekirjoitettiin 4. heinäkuuta vuonna 1920 Grand Trianon-palatsissa Versailles'ssa, Ranskassa.

Viime vuonna ympäri Unkarin kaupunkeja pystytettiin koreilevia karttoja mallintavia muistomerkkejä. Kartoissa kuvataan Unkari sekä nykyisine että vanhoine rajoineen ennen Trianonia.

Rauhanehdot olivat raskaat, ja vielä sata vuotta Trianonin jälkeenkin tapahtumia luonnehditaan Unkarin kansalliseksi tragediaksi. Unkari menetti maa-alueestaan kaksi

kolmasosaa, eli aikamoisen lohkon. Alueita jaettiin silloisille Tšekkoslovakialle ja serbien, kroaattien ja sloveenien kuningaskunnalle (Jugoslavia 1929) Itävalle, sekä Romanianle. Etenkin Romanianle kokonaisuudessaan luovutettu Transilvanian alue kirveli. Hankalinta oli kuitenkin humanitaarinen kriisi: 7,9 miljoonaa unkarilaista, eli noin 60 % väestöstä, jäi uusien

rajojen ulkopuolelle. Yhtäkkiä unkarilaiset olivat vähemmistö ympäröivillä alueilla.

Kartat voidaan tulkita eräänlaiseksi Suur-Unkarin esitykseksi. Muistomerkit muuttuvat kuitenkin helposti myös provosoiviksi symboleiksi. Erityisesti kartta on historian esitys, jossa voidaan astua rajojen yli.

Karttojen näkeminen nostaa palan kurkkuuni, koska myös suomalaisilla on kokemusta vaativista rauhanehdoista ja kirvelevä muisto menetetyistä alueista.

Suomalaisessa kontekstissa tämänkaltaiset karttaviritykset voidaan kuitenkin helposti assosoida Akateemiseen Karjala-Seuraan tai Isänmaalliseen kansanliikkeeseen, jotka aikoinaan ajoivat Suur-Suomi-ideologiaa. Mitä jos Senaatin torille ilmestyisi kartta Suur-Suomesta muistuttamaan Karjalan menetyksestä?

Trianonin muistelu saa katseen helposti kääntymään myös Suomen ja Unkarin suhteeseen. Miten meillä oikeastaan menee nyt?

Suomen ja Unkarin suhde on kieltämättä viilentynyt viimeisten vuosien aikana. Esimerkiksi viime vuoden toukokuussa Unkarin hallitus vaati Ylen toimitukselta ja usealta suomalaiselta tutkijalta, muun muassa **Heino Nyysöseltä**, julkista anteeksipyyntöä kriittistä Unkarin hallintoa kohtaan.

Kieltämättä. Uutiset Unkarin poliittisesta tilanteesta eivät ole olleet kovin heikummallisia. Viimeaikaiset tapahtumat maailmalla, Yhdysvaltain kongressitalon valtaus, sekä uusimpana **Aleksei Navalnyin** tapaukseen linkittyvät protestit, ovat kuitenkin tuoneet myös **Viktor**

Orbánia edeltävät kaoottiset tapahtumat kirkkaana mieleen.

Vuonna 2006 Unkarin hallituksessa istuivat vasemmistopuolueet Magyar Szocialista Párt (MSZP), sekä Szabad Demokraták Szövetsége (SZDSZ). Silloisen pääministeri **Ferenc Gyurcsányn** julkisuuteen vuotaneet loukkaavat yksityispuheet käynnistivät protestiaallot ympäri Unkaria. Protestit olivat mittavat: Budapestin mielenosoituksiin osallistui jopa 50 000 ihmistä. Protestoijat vaativat Gyurcsányn eroamista.

Silloisilla protesteilla oli myös symbolisesti tärkeä merkitys, sillä Unkarin kansannoususta (1956) oli tuolloin kulunut 50 vuotta.

Vuoden 2010 vaaleissa Viktor Orbánin johtama Fidesz-puolue sai murskavoiton - eli suomalaisittain ”jytkyt”. Tällöin pääministeriksi nousi Viktor Orbán jo toisen kerran. On varmasti turvallista todeta, että Unkari on ollut EU:n kengässä ikävästi hiertävä kivenlohkare siitä lähtien.

Yhteiskunnalliset ilmiöt heijastuvat politiikkaan sen mukaan, millaisella historiallisella jalustalla valtio lepää. On tärkeää pitää silmät auki ja mieli kirkkaana.

Trianonin sopimuksesta muistutavat kartat eivät ehkä viesti oikeistofanaatikkojen tai Fidesz-shipsteiden kutkuttavaa fantasiaa, vaan pikemminkin eräänlaista sankaritarinaa. Kollektiivinen kokemus menneisyydestä, mikä on konseptina tuttu myös suomalaisille.

Empatiaa ja läheisyyttä Suomen ja Unkarin välillä on aina lisännyt samankaltaiset ulkopoliittiset kokemukset. Kuten Suomi, myös Unkari on maantieteellinen outolintu.

Keskellä kaikkea, mutta ei kuitenkaan mitään. Pienenä kansana suurempien valtojen ympäröimänä, jotka eivät jaa edes samaa kielisukulaisuutta. Myös Unkari on ollut historiansa saatossa monien eri voimien kuristuspannassa.

Meillä kaikilla lepää nokkamme päällä tietyn väriset linssit, joiden kautta maailmaa tarkastelemme. Olemme altistuneita historialliselle Mandela-efektille, mikä ohjaa sekä käsitystämme poliittisesta päätöksenteosta että siitä viestimisestä.

Kun yhteys historiallisten tapahtumien ja nykyisyyden välillä järkkyy, eripurana siemen on jo alkanut itämään hedelmällisessä maaperässä. Ilman jatkuvaa reflektointia meitä on helpompi johtaa harhaan. Jos poliittinen fantasia ottaa ylivallan, keskustelun uhkana on radikaali polarisoituminen. Ymmärtäminen ei ole asian hyväksymistä, vaan putkiaivoisuudesta luopumista.

Lähteet:

Györi, Róbert & Charles W. J. Withers (2019). Trianon and its aftermath: British geography and the 'dismemberment' of Hungary, c.1915-c.1922. *Scottish geographical journal*, 2019-04-03, Vol.135 (1-2), p.68-97. DOI: 10.1080/14702541.2019.1668049.

Unkarissa viikon suurin mielenosoitus. (2006). Yle.fi/Uutiset. <https://yle.fi/uutiset/3-5751796> (luettu 9.2.2021).

Vaarakallio, Sampo (2020). Suomalaisutkija sai Unkarin hallitukselta paimenkirjeen: ”En ole ainoa kirjeensaaja, kyseessä on laajempi kampanja”. Yle.fi/Uutiset. <https://yle.fi/uutiset/3-11376954> (Luettu 9.2.2021).

JEESUS NASARETILAINEN - ENSIMMÄINEN SOSIALISTI

Kuva: Valtteri Harakka.

Kristillinen sosialismi saattaa kuulostaa ensikuulemalla paradoksilta. Kylmän sodan aikana itäblokin maat kuten Neuvostoliitto tunnetusti kielsi kansalaisiltaan uskonnon ja vainosi uskonnollisia johtajia. Kristilliseksi itseään nimeävä politiikka on nykypäivänä tyypillisemmin oikeistolaista kuin vasemmistolaista. Kristillisdemokraatit Suomessa ja Eurooppalaiset puolueet kuten Saksan kristillisdemokraattinen unioni (CDU). Ennakkoluuloista huolimatta kristillinen sosialismi on ollut merkittävä kansanliike jo vuosisatoja. Viime vuosina sen suosio on kasvanut yhdessä sosialismin yleisen suosion kanssa, jota ovat edesauttaneet

Bernie Sandersin kaltaiset populaarihahmot. Tarkemman tarkastelun alla mielestäni näennäinen paradoksi kääntyy toisin päin; toisin sanoen monet Raamatun tekstit tukevat sosialistista yhteiskuntajärjestelmää paljon vahvemmin kuin kapitalistista.

Raamatun yhteiskuntajärjestelmä

Uusi testamentti on täynnä yksityisomaisuutta paheksuvia jakeita. Matteuksen evankeliumin kuudes luku käskee auttamaan köyhiä, mutta tämä ei kuitenkaan saa olla huomiotaherättävää vaan sen hyvyys piilee teossa itsessään. Myö-

hemmin tunnetusti 19. luvussa Jeesus sanoo opetuslapsilleen, että rikkaan on taivaaseen vaikeampi päästä kuin kamelin mennä neulansilmästä (19:24). Jeesus ohjeistaa jakamaan kaiken varakkuuden seurakunnan kesken, joten varhainen seurakunta on eräänlainen kommuuni. Yhteisomistus jatkuu myös Apostolien teoissa, kun siinä kuvataan alkukirkon aikoja. Yksityisomistusta ei ole, vaan seurakuntalaiset jakavat omaisuutensa eikä kukaan kärsi puutteesta. Pietari ohjeistaa seurakuntalaisia myymään yksityisomaisuutensa seurakunnan hyväksi. Kun kaksi seurakuntalaista ei luovuta koko summaa yhteisomistukseen vaan

yrittävät pitää osan itsellään molemmat kuolevat (5:3–11). Uusi testamentti, ainakin näissä jakeissa, kannattaa jopa radikaalimpaa yhteisomistuksen järjestelmää kuin itse **Karl Marx**. Sen kohteena eivät ole pelkästään tuotantovälineet kuten Marxilaisuudessa, vaan seurakuntalaiset jakavat kaiken omaisuuden keskenään. Vaikka varhaisen kirkon ulkopuolinen yhteiskunta oli tuohon aikaan jakautunut eri luokkiin, kirkon sisällä sen ideaalimaailmassa kaikki ovat samanarvoisia.

Monet, erityisesti amerikkalaiset kristityt väittävät Raamatun kannattavan yksityisomistusta esimerkiksi kymmenen käskyn perusteella. Raamatussa kielletään varastaminen, joten yksityisyysomaisuus on Raamatun mukaista. Tämä on kuitenkin tarkoituksella lukijaa hämmäntävä olkiukkoargumentti, tai vähintään Marxin väärinymmärrys. Marx tarkoittaa yksityisomaisuudella pelkästään kapitalistisen yhteiskuntaluokan hallitsemia omaisuutta ja tuotantovälineitä kuten tehtaita, eikä kodin irtaimistoa. On ironian ironia, että nimenomaan tätä käskyä käytetään näin perverssillä tavalla. Jos varastaminen on synti niin eikö Raamattu silloin nimenomaan kiellä kapitalistisen yhteiskunnan voitontavoittelun? Tuotantovälineiden omistajat ovat rikkaita, eivät anna rahaansa muulle yhteiskunnalle ja ottavat muiden työn arvon. On myös lähtökohtaisesti virheellistä väittää Raamatun kuvaavan kapitalistista yhteiskuntaa myös sen takia, että tämä yhteiskuntamuoto syntyi vasta 1600-luvulla. Se ei myöskään kuvaa Marxilaista utopiaa, mutta vaurauden jakaminen seurakunnan kesken on paljon lähempänä Marxilaisia kuin kapitalistisia ihanteita.

Marx – Hegelin opetuslapsi

Tunnetuin Marxin lainaus uskonnosta on varmasti **Georg Wilhelm Friedrich Hegelin** oikeusfilosofian kritiikin johdantokappaleesta: ”Uskonto on ahdistetun luontokappaleen huokaus, sydämettömän maailman sydän, aivan kuten se on hengettömien olosuhteiden henki. Se on kansan oopiumia.”

Lainaus esitetään lähes aina sen kontekstin ulkopuolella. Marx todennäköisesti viittaa enemmänkin organisoituun uskontoon ja kirkkoon, kuin uskonnollisuuteen yleisesti. Kirjoituksen perusteella ei ole syytä muodostaa kuvaa hänestä systemaattisena uskon vastustajana. Kritiikin kohde ei ole uskonto vaan uskonto kapitalistisessa yhteiskunnassa, jossa se Marxin mielestä huumaa kansan sivuttamaan reaali maailman ahdingon paremman tulevaisuuden toivossa. Marxin kirjoitustyyli korostaa retoriikkaa yli substanssin, sen ainoa intressi ei ollut filosofinen vaan myös sosiaalisen muutoksen luominen. Takertumalla yhteen lausahdukseen ei saa kokonaiskuvaa Marxin uskonnonfilosofiasta, sillä muissa kirjoituksissaan hän avoimesti kannattaa hengellisyyttä.

Kuva sosialismista uskontokriittisenä on suurelta osin Neuvostoliiton muodostama. **Lenin**, **Stalin** ja muut Neuvostoliiton johtajat syyllistyivät lukemattomiin vainoihin uskonnollisia ryhmiä kohtaan ja murhasivat niiden johtajia. On kuitenkin syytä huomauttaa suhteessa tämän artikkelin aiheeseen, että monet vasemmistofilosofit kuten **Leon Trotsky**, **Herbert Marcuse** ja **Erich Fromm** vastustavat käsitystä Neuvostoliitosta kommunistisena maana. Lenin

oli selkeästi uskontokriittinen ja bolševikkien noustessa valtaan Neuvosto-Venäjältä tuli ateistinen maa. Mutta jos hyväksymme edellä mainitun vasemmistokritiikin Neuvostoliittoa kohtaan, on näennäisen paradoksin viimeinen osa kumottu.

Kristinuskko löytää kuitenkin tienä marxilaisuuteen Hegelin myötä. Hegel, jolla oli valtavan suurin filosofinen vaikutus Marxiin, oli hurskas kristitty, joka opiskeli Württembergin seminaarissa. Kuten kristinuskko, Hegelin opit polarisoivat poliittisesti, ja nuorhegeliläiset jakautuivat vasemmistoon ja oikeistoon. Oikeistonuorhegeliläiset korostivat Hegelin kristillisyyttä, kun taas vasemmistonuorhegeliläiset filosofian muita puolia. Hegelin oppien sekavuus ilmenee myös Esa Saarisen kuvauksessa hänestä Länsimaisen filosofian historia huipulta huipulle -kirjassa: ”Aikaisemman filosofian kiteytymis- ja kulminoitumispisteenä, tosin myöhemmin samassa kappaleessa mystikkona, sekavana ja tekoälyllisenä”

Keskeinen osa Hegelin filosofiaa, jonka Marx omaksui on historianfilosofinen teleologisuus, jota Hegel kutsuu maailmanhengeksi ja Marx dialektiseksi materialismiksi, toisinsanoen käsitys että on olemassa tietty päämäärä johon historia pyrkii. On vaikea kuvitella että ilman kristillistä taustaan sa Hegel ja sitä kautta Marx olisivat päätyneet näin universaaliin näkemykseen. Mutta siinä missä kristillistä teleologiaa ohjaa Jumalan tahto, Marxilaista teleologiaa ohjaa luokkayhteiskunnalle ominainen sisäinen konflikti. Vaikka Marx on eksplisiittisesti kriittinen organisoitunutta uskontoa kohtaan, omaksumalla Hegelin teleologian Marx implisiittisesti omaksui myös sen piilevän teologian.

*Нет темы
для обсуждения.*

KEISARIN UUDET VALHEET

Demokraattisena esiintyvän valtion johtaja, "Sauli Niinistö", kaa-taa hallituksen kaksi viikkoa ennen presidentinvaaleja. Miksi? Hän haluaa olla äänestäjilleen täysin rehellinen. Jos ja kun hänet valitaan taas, mikään ei tulisi kansalle yllä-tyksenä. Eikä tulekaan, edes se, että "Niinistö" nimittää ministereiksi samat henkilöt. Virkaanastujaiset pidetään pääsiäisenä. "Niinistö" osallistuu juhlahumalanpalvelukseen. Arkipiispa tervehtii häntä: "Teidän Mitä Korkein Ylhäisyys-tenne". Samaan aikaan maatila pommitetaan Pohjois-Suomessa osana "laajamittaista sotilasope-raatiota aseellisiin ryhmittymiin osallistuneiden tuhoamiseksi". Äiti ja viisi lasta kuolevat. Perheen isä hautaa heidät samana iltana pesemättöminä, ilman arkkuja.

Myös Puolustusvoimat kaivaa Lapissa syviä kuoppia, joissa saamelaiskapinallisten on seisottava ulosteidensa päällä. Jos siviilit haluavat takaisin kuulusteluissa kuolleet omaisensa, heidän täytyy ostaa ruumiit lunnaita vastaan. Alueella kiertää muutama journalisti. He raportoivat tapahtumista yleensä vain päiväkirjoilleen. Uudellamaalla heitä ei uskota. Valtio kontrolloi lähes kaikkia tiedotusvälineitä, esimerkiksi "Niinistön" syntymäpäivänä Lapin sotia kritisoinut toimittaja löydetään kuolleen hissistä. Neljä luotia, yksi päähän. Presidentti julistaa, että syylliset on löydettävä, luultavasti saamelaisia. Saamelaiset ovat kansainvälisiä terroristeja, jotka on eliminoitava. Uhka ei tule presidentin kansliasta, vaan sen ulkopuolelta.

Suomi pommittaa Viroa viisi päivää, ja kun se on unohdettu, Suomi miehittää Ahvenanmaan ilman sotilaallisia tunnuksia. Pääesikunnassa suunnitellaan hyökkäyksiä Ruotsiin ulkosuomalaisten oikeuksien turvaamiseksi. Asemasota jatkuu saaristoissa. Presidentti on hallinnut kaksikymmentä vuotta. Hänen puolueensa, Yhtenäinen Suomi, ehdottaa, että muuttaisimme perustuslakia niin, että "Niinistö" voisi jatkaa vielä kolmannen kautensa jälkeen. "Niinistö" kieltäytyy ensin kohteliaasti, mutta kokee kansan palvelijana velvollisuudekseen jatkaa niin kauan kuin mahdollista. Kultarantaa laajennetaan 1,2 miljardin euron palatsiksi sijoittajien rahoilla; 35 prosenttia menee "Niinistölle", loput hyväntekeväisyyteen. Kun presidentin ainoa poliittinen vastustaja toipuu myrkytyksestä, hänet pidätetään ja tuomitaan ehdottomaan vankeuteen. Kuulostaako oudolta? Niin, meillä ei ole tällaista. Meillä ei ole koskaan ollut tällaista. Myrkytyksiä, ohjuksia. Onkohan Kultarannassa edes wifiä?

Kun tutkin Venäjää, tosiasiat tuntuvat käsittämättömiltä. Tästä artikkelista piti tulla "--sivustakatsojan yritys tarkastella Venäjän politiikkaa 2000-luvulla. Tekijä ei väitä ulkopuolisena tietävänsä, kuinka toisen maan tulee toimia, tai millainen valtiomuoto sopii sille parhaiten." Taustatyötä tehdessäni kohtasin kuitenkin niin paljon asiallisuuteen käärittyjä murhia, että luovutin. Miksi kirjoittaa taas yksi tiivistelmä, jon-

ka lukija silmäilee ehkä kerran läpi ja unohtaa? Sijoitan Venäjän tapahtumia Suomeen. Vaihdan erisnimet. Avot. Se mikä hukkuu arkipäiväisenä suurvallan lähihistoriaan, näyttää pienessä maassa naurettavan väärältä. Äänestäisitkö sinä tämän artikkelin "Niinistö" vuosikymmenestä toiseen?

Totuus on toki mutkikkaampi, kuin mitä uutisista tai tiivistelmistä voi päätellä. Pelkkä tilaisuus ei tee kenestäkään keisaria tai kansanmurhaajaa. Vaikka venäläiset eivät äänestä vapaissa vaaleissa, **Vladimir Putin** ei ole yksin kruunannut itseään. Tarvitaan suunnaton joukko päätösvallasta tavalla tai toisella luopuneita, toisistaan hyötyviä ja kärsiviä ihmisiä, onnea, rahaa, kulissit ja sopiva sorron historia, että joku edes kuvittelisi yhden miehen dominoivan 20 vuotta 145 miljoonaa ihmistä.

Ulkopuolisena selittäisin tätä historialla. Juuri historiasta näkee, etteivät 2000-luvun käänteet ole ennenkuulumattomia venäläisille ja Venäjän alueella eläville etnisille ryhmille. Neuvostoliiton ja entisen keisarikunnan verinen perintö, – poliittinen teatteri ja salaisen poliisin tyrannia – elää. **Iivana Julman** opritšnikit toimivat nyt turvallisuuspalvelu FSB:ssä. Päämajat, vankilat ja vangit ovat samat. Vain nimet vaihtuvat. Murha pysyy, sisäinen terrori jatkuu, koska eliitti, salainen poliisi ja virkamieskoneisto muodostavat edelleen valtion valtion sisälle. Keisarilla, tai sellaiseksi Putinin

taakse järjestäytyneellä joukolla ei ole vieläkään vaatteita, vain uusia valheita. Nykyisen johdon tekemät uudistukset esimerkiksi markkinatalouden edistämiseksi eivät ole päätöksiä venäläisten, vaan sisäpiirin hyväksi. Ylipäänsä sanat eivät vastaa tekoja. Toisinajattelijoille, aktivisteille ja länsimaille puhutaan yhä heidän kielellään jotakin oikeuksista ja luottamuksesta. Malliesimerkkinä ulkoministeri **Sergei Lavrovin** lausunnot. Omille järjestetään taas joko mielivaltaisia almuja, lahjuksia, venäläistä traditionalismi-teatteria (entinen KGB-vakooja suutelee ikonia ja patriarkka siunaa hänen rikoksensa), tai erittäin tiukan paikan (esim. presidenttikauden lopun) tullen jokin etukäteen suunniteltu kaaos: hallituksen kaataminen, terrori-isku, sijaishallitsija, miehitys. Kaaos vie huomion sisäpolitiikan ongelmista, ja etenkin niiden ratkaisuksista.

Ja niin valtio valtion sisällä luo omat vihollisensa vain pitääkseen asemansa. Vanha temppu, toisetkin suurvallat ovat tehneet niin. Kaikki tämä ja enemmän on jo tapahtunut, minkäs teet. Jopa ulkopuolisena alkaa ymmärtää tätä asennetta. Pelkkä maantiede, 17 100 000 neliökilometriä, saisi kenet tahansa tuntemaan itsensä pieneksi. Miksi riskeerata itseään vain saadakseen sakkoja tai vankeutta? Sopiva määrä valtaa tai turvallisuuden tunnetta päihdyttää hetkessä:

“Vuoden 1996 jälkeen poliittisen opposition muodostaminen Venäjällä on ollut käytännössä mahdotonta. Ensinnäkään meillä ei ole riippumatonta oikeuslaitosta. Opposition täytyy voida vedota riippumattomaan oikeusjärjestelmään. Toiseksi, meillä ei ole riippumattomia joukkotiedotusväli-

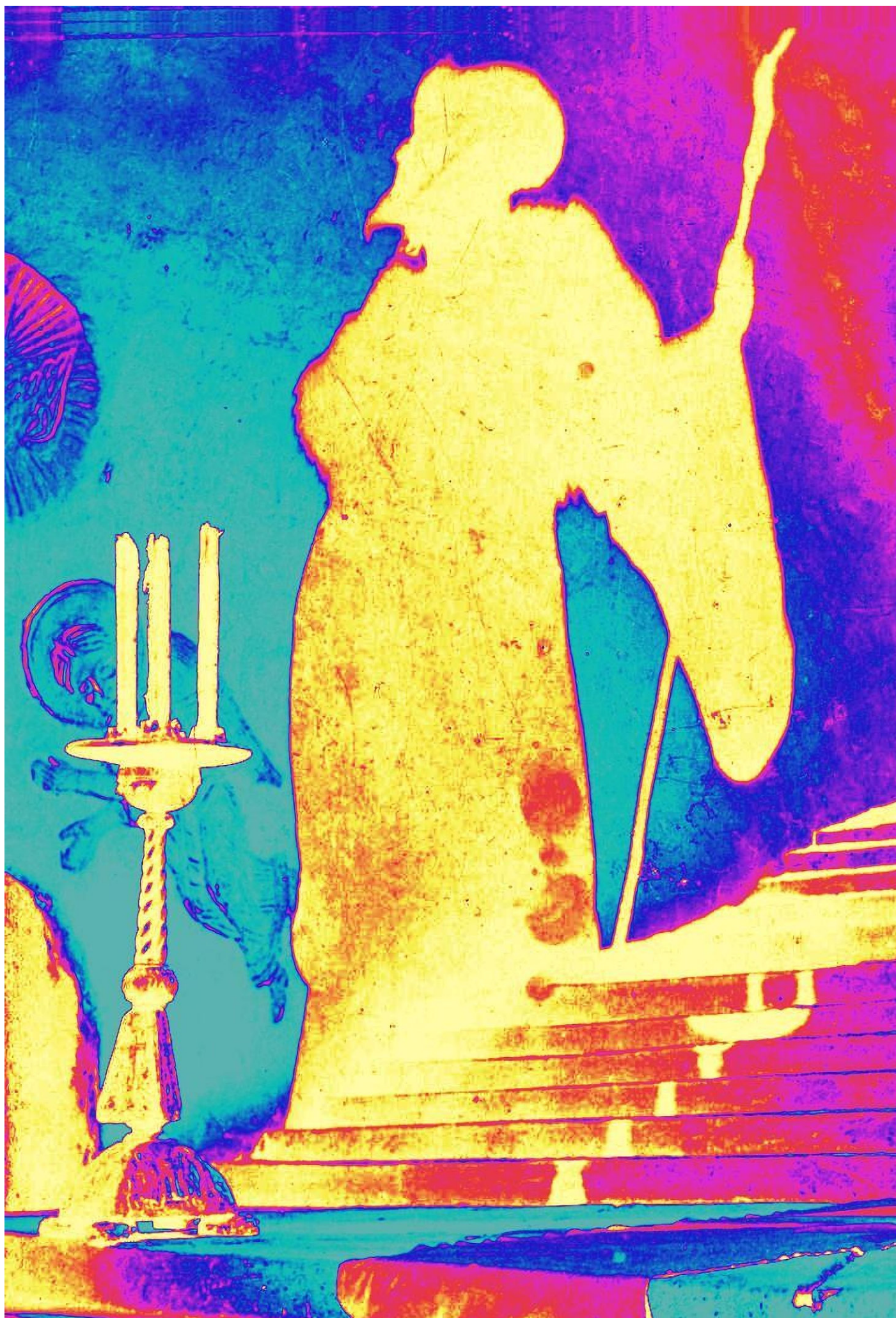
neitä. Tarkoitan tietysti televisiota ja lähinnä ykkös- ja kakkoskanavaa. Kolmanneksi, mitään mairittavia riippumattomia rahoituslähteitä ei ole. Näiden kolmen peruslähtökohdan puuttuessa Venäjälle on mahdotonta luoda elinvoimaista oppositiota. Tällä hetkellä Venäjällä ei ole demokratiaa, sillä demokratia ilman oppositiota on mahdoton. Kaikki Venäjän poliittisen opposition edellytykset tuhoutuivat **Boris Jeltsinin** voittaessa kommunistit vuonna 1996. Ja enimmäkseen me vain katsoimme vierestä ja annoimme sen tapahtua.” Poliitikko **Grigori Javlinski** kuvailee tilannetta toimittaja **Anna Politkovskajalle**, 18 vuotta sitten. Mikä on muuttunut? Ei mikään? Miksi? Kuka tätä tarvitsee? Epävarma Kreml Naton ja Kiinan välissä? Tekekö näytös-demokratia Venäjästä vahvemman kuin kommunismi etnisine puhdistuksineen?

Entä jos olisi vaihtoehto, mihin uskoa? Mikä lopulta kaatoi keisarikunnan, mikä Neuvostoliiton? Totuus. En tarkoita abstraktia filosofista käsitettä, en edes salaisia asiakirjoja. Tarkoitan jokapäiväisiä totuuksia, tosiasioista tajuntaasi syöksyviä viestejä: “Minulla on nälkä”, “Haluan kotiin”, “Rahat loppu”. Kun tällaiset totuudet sattuvat kohdalle, jokainen tunnistaa ne itsessään, välittömästi, huolimatta mediasta, propagandasta, teologin artikkeleista, oikeasta tai vasemmasta, edes omista puheistaan. On eri asia, mihin ja miten näitä totuuksia käytetään, jos mihinkään. Nyt näyttää siltä, että liian moni on riippuvainen valheen tuomista eduista, olipa se sitten ökyjahti tai pieni lisä eläkkeeseen, pieni turva. Esimerkiksi Venäjän armeija tulee tuskin koskaan lakkoilemaan myötätunnosta Tšetšenian

sotaorpoja kohtaan, päinvastoin, sen alimmat yksiköt saavat yhä ohuen leipänsä uusista sotaretkistä, samalla kun valtion kassa hupenee oligarkeille.

Ehkä totuuden suosioon tarvitaan taas jokin suuri kansallinen kriisi, nälänhätä, niin kuin 1900-luvun alussa, kun bolševikit yhdistivät talonpoikien, armeijan ja porvariston tarpeet aatelistoa ja papistoa vastaan. Silloin eri yhteiskuntaluokkien totuudet nälästä ja vääryydestä valjastettiin nopeasti uusien johtajien laskelmoituun käyttöön. Entä nyt? Korruptionvastainen säätiö FBK kyllä tehtailee politiikoista YouTubeen paljastusvideoita. Videot tavoittavat paljon nuoria, mutta näin suuren maan johdon rikokset vaatisivat totuuksia suoraan Kremlistä, kaikille ikäluokille.

Totuus on ensimmäinen askel. Se on epäilemättä erityisen vaikea niille, joiden yhteiskunnallinen ja taloudellinen asema perustuu valheisiin. Seuraava askel, oikeus, ei kuitenkaan toteudu ilman totuutta, ei missään maassa, millään kielellä. Paljastusvideoiden päähenkilöitä ei tuomita ilman oikeutta. Uskoakseni tämä ei ole mielipidekysymys. Oikeutta ei vain ole ilman totuutta. “Vale-oikeus” on tyhjä paradoksi, joka sotii jo itse oikeuden käsitteen määritelmää ja sen ehdottomia ominaisuuksia vastaan, ollakseen mitään “oikeutta”, poliittisesta järjestelmästä riippumatta. Ilman oikeutta ei voi olla laillista valtaa, ainakaan valtiossa, joka esiintyy “puolipresidentiaalisena tasavaltana”. Ilman laillista valtaa ei ole laillisia päätöksiä. Ilman laillisia päätöksiä ei ole laillisia päättäjiä, presidenttejä, tsaareja, ei edes vienosti myhäileviä keisareita. Vain rikollisia.

Lähteet:

Courtois, Stéphane toim., (2001) Kommunismin musta kirja, Le Livre noir du communisme – Crimes, terreur, répression suom. Kaarina Turtia Matti Brotherus Heikki Eskelinen WSOY 2001

European Court of Human Rights, (2018) Investigation of journalist Anna Politkovskaya's murder failed to look properly into who commissioned the crime <https://rm.coe.int/echr-followup-on-alert-investigation-of-journalist-anna-politkovskaya-/16808c5846>

Harding, Luke (2016), Alexander Litvinenko: the man who solved his

own murder. The Guardian. www.theguardian.com/world/2016/jan/19/alexander-litvinenko-the-man-who-solved-his-own-murder (luettu 7.2.2021)

Moskovan teatterikaappauksesta vaaditaan selvitystä (2006) Yle. [fi/Uutiset https://yle.fi/uutiset/3-5753166](https://yle.fi/Uutiset) (luettu 6.2.2021)

Osborn, Andrew (2019) Timeline: Vladimir Putin - 20 tumultuous years as Russian President or PM, Reuters.com/ <https://www.reuters.com/article/us-russia-putin-timeline-idUSKCN1UZ185> (luettu 5.2.2021)

Politkovskaja, Anna (2003), Toinen Tšetšenian sota

Politkovskaja, Anna (2009), Demokratian raunioilla - Putinin Venäjä (2004) ja Venäläinen päiväkirja (2007)

Popoff, Georg (1925) Tsheka, Valtio valtiossa. Kokemuksia Venäjän ylimääräisestä komissiosta. Otava.

The Litvinenko Inquiry, Report into the death of Alexander Litvinenko (2016) https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/493860/The-Litvinenko-Inquiry-H-C-695-web.pdf

Zygar Mihail, (2016) Putinin sisäpiiri, Nyky-Venäjän lyhyt historia

PIENENEVÄN MAAPALLON ETIIKKAA

Kuva: Earthrise, Bill Anders / NASA

Viime vuonna alkanut jännitys-näytelmä, jota lähestulkoon koko maailma intensiivisesti seurasi, sai päätöksensä, kun Yhdysvaltojen uusi presidentti **Joe Biden** vannoi virkavalansa ja asettui asumaan valkoiseen taloon. Yhdysvaltojen presidentinvaalit olivat ehdottomasti edellisvuoden kutkuttavin jännitysnäytelmä, mikä on hyvin ymmärrettävää ottaen huomioon vaalien kiivaan ja poikkeuksellisen luonteen näinä päivinä. Edelliset neljä vuotta vapaan maailman johtajana ja supervallan ohjaimissa ollut **Donald J. Trump** oli ehkä kiistanalaisin presidentti, jota Yhdysvalloissa on koskaan nähty. Joten ei ole ihme, minkä vuoksi lähestulkoon koko maailma seurasi jännityksen val-

lassa kyseisiä vaaleja. Vaalihumu, joka oli levinnyt tänne kaukaiseen Suomeenkin, oli mielenkiintoinen ilmiö, joka kuvastaa aikamme poliittista realismia ja vallan tasapainoa globaalissa mittakaavassa.

Globalisoituvassa maailmassa kaikki vaikuttaa kaikkeen. Kun Yhdysvaltojen ja Kiinan välillä on poliittisia ongelmia, jotka vaikuttavat näiden kahden väliseen kaupantekoon, näkyy se pitkässä juoksussa myös suomalaisen kuluttajan elämässä. Siirtyminen agraarista Suomesta kohti modernia eurooppalaista hyvinvointivaltiota toi mukanaan kehityksen ja yleisen hyvinvoinnin lisäksi epävarmuuden raskaan taakan. Epävarmuus poliittisessa ja yhteiskunnallisessa mielessä, josta kirjoitan, johtuu pitkälti Suomesta riippumattomista tekijöistä ja ilmiöistä. Vaikkakin globalisaatio on nykyaikaisen kaupankäynnin ja kansainvälisen yhteistyön ehto ja vaade, yleinen epävarmuus on globalisoituvan maailman, joka pienenee silmissämme, ehdottomasti raskain ies. Samalla se on kaikista ikeistä kenties pakollisin.

Voitaisiinko globalisaation tuomaa epävarmuutta katsoa eettisenä haasteena? **Immanuel Kant**, valistusajan königsbergiläinen filosofi, kehitti deontologisen, tuttavallisemmin velvollisuuseettisen, moraalifilosofian. Hänen mukaansa oikea teko on sellainen, joka tehdään puhtaasta velvollisuudesta. Voidaanko globa-

lisaatiota katsoa Kantin silmin? Tiedämme, että globalisaatio tuo paljon hyviä asioita mukanaan, mutta se langettaa myös varjoja monien ongelmakohtiensa vuoksi. Jos pidämme globalisaatiota hyvänä ja tavoiteltavana asiana, tulee meidän velvollisuuden tunteesta olla osa sitä. Pohjois-Korea ja Bhutan ovat jättäytyneet pois globalisaation pikajunasta, ja niitä katsotaankin hieman vinosti team globalisaatiosta käsin. On siis selvää, että globalisaatiota pidetään valtaosissa maita hyvänä asiana ja meidän tulee olla osa sitä, jotta voisimme pitää itseämme kantilaisina sankareina.

Yleinen epävarmuus ja globalisaation mukanaan tuomat haasteet ovat yhteinen taakka. Nälänhätä Afrikassa ja luonnonmullistukset ympäri maapalloa viestivät kärsivästä todellisuudesta, jolla yhteisestä taakasta on tullut liian raskas kannettava. Mikä neuvoksi? Tulisiko meidän Rousseauin sanoin palata luontoon? Ei, luontoon palaaminen eli globalisaatiosta eristäytyminen, olisi moraalitonta ottaen huomioon globalisaation periaatteellisen hyveelliset päämäärät. Meidän tulisi globalisaation voimin kääntää huomiomme ja katseemme pienenevän maapallomme kipukohtiin. Globalisaatio on saanut aikaan paljon hyvää. Olisiko nyt korkea aika suunnata tämä hyvä voima kohti ei-itsekeskeisiä päämääriä parantaen maailmaa? Mitäköhän mieltä Joe Biden olisi tästä?

EI HYVÄÄ ILMAN PAHAA

Kuva: Satu Korpela

Olemme kaikki varmasti samaa mieltä siitä, että edellinen vuosi oli keskimääräistä hankalampi ja ärsyttävämpi. Oli kaiken maailman koronaa, oli Trumppia, oli karanteeneja, oli poliisiväkivaltaa ja baariinkaan ei päässyt! Vuodenvaihteen tienoilla kaikki käyttämieni sosiaalisten medioiden kanavat täyttyivät ”paremman uuden vuoden” toivotuksista, mikä oli mielestäni perin outo ilmiö. Vuosi 2021 alkoikin mallikkaasti rapakon takana reippaalla kongressitalon valtaamisella.

Minkä vuoksi vuoden 2021 tulisi olla parempi kuin edellinen vuosi? Minkä vuoksi haluamme vain hyvää?

Menkäämme perusteisiin. Ihmissinä olemme eläin nimeltä Homo sapiens. Ihmisinä meidän tehtävämme on maksimoida lajimme kelpoisuus. Jotta tämä olisi mahdollista, pyrimme tekemään elämästämme mahdollisimman optimaalista ja hyvää. Toivomme itsellemme sekä toisillemme vain ja ainoastaan hyvää, jotta lajillemme ominainen jatkuvuus to-

teutuisi. Eikö kuitenkin olisi ihan tervettä toivoa välissä hieman pahaakin? Sen mitä vuosi 2020 meille opetti, oli se, että elämä ei ole aina kivaa, kun äitiluonto pistää kapuloita rattaisiin. Vaikka moni pitää edellisvuotta varmasti huonoimpana vuotena koskaan, minun mielestäni meidän ei tulisi katsoa sitä mitenkään halveksien tai kyräillen. Päinvastoin meidän tulisi olla ylpeitä siitä, että saimme kokea edellisvuoden kaltaisen mylllyn. Ylpeyteen meillä on aihetta, koska me selvisimme siitä

ja olemme oppineet siitä jotain. Kokemalla ikävän asian me viisastuimme.

Tässä piileekin pahuuden ja ikävien asioiden jännä problematiikka. Paha on aina ikävää, mutta se näyttäisi olevan suhteellisen tarpeellista. Jos me tyytyisimme elämään turvallista elämää, jossa kaikki mahdollinen olisi niin hyvin kuin vain voi olla, olisimme typeriä, koska emme kykenisi enää erottamaan hyvää pahasta. Elämä olisi siinä tapauksessa yhtä pitkää puuroa, jota ammentaisimme menemään haramudessamme. Jotta tunnistaissimme hyvän,

tarvitsemme sattumia ja muutamia kiviä elämämme puurossa, joihin lohkeaa muutama hammas.

En toki tarkoita kirjoituksellani sitä, että meidän pitäisi toivoa itsellemme ja toisillemme pahaa ja ikäviä asioita. Ei meidän tarvitse tervehtiä toisiamme sanoa ”pahaa päivää!” tai hyvästien sijaan sanoen ”pahasti!” Sen sijaan voimme ottaa realistisen asenteen elämäämme sekä aikaamme kohtaan ja vastaanottaa tulevan sellaisenaan, kuin se meille annetaan toivomatta siltä mitään erityistä. Voimme ottaa oppivan asenteen katsomalla elämäämme isona ko-

konaisuutena, jossa on hyvyttä ja pahuutta, jonka avulla voimme erottaa hyvyyden ja arvostaa sitä päivä päivältä yhä enemmän ja enemmän.

Vanhan sanonnan mukaan pessimisti ei pety. En väitä kuitenkaan, että pessimismi omaksuttavana elämänfilosofiana olisi ”way to go”, vaan että terve realismi ajaa karvaan pessimismin sekä yliampuva optimismin yli aina. Realisti tiedostaa sen, että elämän tulee olla sekoitus hyviä ja huonoja aikoja. Muuten emme voisi kohdata elämää ja ottaa siitä kaikkea mahdollista irti.

TUIJA NUMMINEN

KIRJA-ARVIO: MITÄ KIRJAHYLLYYSI SINUSTA KERTOO?

Tämä on jokaisen kirjaihmissen pakko lukea. Se kertoo juuri meistä; miten suhtaudumme kirjoihin ja miksi.

Se kertoo mm. miten kirjahylly pitää järjestää ja mitä löytyy joidenkin kuuluisuuksien kirjahyllyistä. Mahtaako sinun kotoasi löytyä suosituin kirjahylly? Minulta se löytyy.

Kirja myös varoittaa, mitä vaaranpaikkoja tulee vastaan, kun kaksi kirjahullua ihmistä alkaa seurustella ja lopulta muuttaa yhteen. Ja ennen kaikkea saamme neuvoja, miten selvitä näistä tilanteista.

Meillä teologeilla taitaa kirjahyllyt tai hyllyn korvikkeet pursutta teologista kirjallisuutta. Itse

myönnän, että en enää uskalla vilkaistakaan Facebookin Myydään/ostetaan teologista kirjallisuutta-sivua. Sieltä löytyy aina jotain, mitä ainakin luulen jossain vaiheessa tarvitsevani.

Korona-aika on myös saanut ihmiset lukemaan enemmän kirjoja, kun olemme pääasiassa kotonamme ja kaikki tapahtuu etänä.

Kirja on viihdyttävä, opettava ja se saa löytämään itsestään uusia piirteitä. Se auttaa huomaamaan, että kirjahyllyillä on yhä edelleen paikkansa asunnoissamme, ja voimme olla lukuharrastuksestamme ylpeitä.

Hulluna kirjoihin
Minerva Kustannus Oy, 2020
204 sivua

LIITTO TUKEE SINUA OPISKELUSSA JA TYÖSSÄ

www.akiliitot.fi

PAPPISLIITTO PRÄSTFÖRBUNDET

SUOMEN
TEO
LO
GI
LIITTO